

บทที่ 5

ผลการวิจัยในมุมมองผู้รับสาร

เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในมุมมองผู้รับสาร

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของรายการสารคดีโทรทัศน์กับพัฒนาเยาวชน: รายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี คือ ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ด้วยการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ไม่ทดสอบสมมติฐาน ร่วมกับวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In depth interview) และการสนทนาแบบกลุ่ม (Focus group) ซึ่งวางรูปแบบการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยใช้วิธีการบรรยายเชิงพรรณนา (Description Analysis) และเพื่อให้มองเห็นภาพรวมในแต่ละกลุ่มการวิจัย ผู้วิจัยแยกผลการวิจัยที่ได้จากกลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งออกจากกลุ่มผู้ผลิตรายการสานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง และกลุ่มผู้ชมรายการซึ่งจะนำเสนอในบทต่อไป ผลการวิจัยที่ได้จากกลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม นำเสนอผลในรูปแบบตาราง แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป บทบาทของรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ปัจจัยที่กระตุ้นให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเกิดการพัฒนา และความรู้สึก ข้อคิดเห็นจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ส่วนที่ 2 การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์กลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ส่วนที่ 1 ผลการศึกษาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ให้แก่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งทั่วประเทศเป็นผู้ตอบ โดยมีกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาผลการวิจัยครั้งนี้จำนวนทั้งสิ้น 106 ตัวอย่าง แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 บทบาทของรายการสารานุกรม คนเก่งหัวใจแกร่งที่มีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่กระตุ้นให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเกิดการพัฒนา

ตอนที่ 4 ความคิด ความรู้สึก และคำแนะนำจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบของตารางเป็นจำนวน และร้อยละด้วยสถิติเชิงพรรณนา

ตารางที่ 5.1

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	59	55.7
หญิง	47	44.3
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง คือ เพศชาย 59 คน (ร้อยละ 55.7) และเพศหญิง 47 คน (ร้อยละ 44.3)

ตารางที่ 5.2

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
10-12 ปี	1	0.9
13-15 ปี	18	17.0
16-18 ปี	32	30.2
19 ปีขึ้นไป	55	51.9
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.2 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างอายุระหว่าง 19 ปีขึ้นไป มากที่สุดคือจำนวน 55 คน (ร้อยละ 51.9) รองลงมาคือ 16-18 ปี (ร้อยละ 30.2) 13-15 ปี (ร้อยละ 17.0) และ 10-12 ปี (ร้อยละ 0.9) ตามลำดับ

ตารางที่ 5.3

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามระดับการศึกษาปัจจุบัน (ปีพ.ศ.2550)

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	1	0.9
มัธยมต้น	19	17.9
มัธยมปลายหรือปวช.	32	30.2
อุดมศึกษาหรือปวส.	35	33.0
จบการศึกษาระดับปวส.หรือมหาวิทยาลัย	9	8.5
รวม	96	90.6

จากตารางที่ 5.3 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างระดับอุดมศึกษาหรือปวส.มากที่สุด คือ จำนวน 35 คน (ร้อยละ 33.0) และระดับมัธยมปลายหรือปวช.รองลงมา คือจำนวน 32 คน (ร้อยละ 30.2)

และระดับประถมศึกษาที่น้อยที่สุด คือ จำนวน 1 คน (ร้อยละ 0.9) นอกจากนี้ยังพบว่ามียุทธศาสตร์
ตัวอย่างที่ไม่ได้รับการศึกษาในปัจจุบันจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 5.4

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่หยุดเรียน จำแนกตามระดับการศึกษาครั้งสุดท้าย

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	-	-
มัธยมต้น	2	1.9
มัธยมปลายหรือปวช.	6	5.7
อุดมศึกษาหรือปวส.	2	1.9
รวม	10	9.4

จากตารางที่ 5.4 พบว่า มียุทธศาสตร์ตัวอย่างที่หยุดเรียนจำนวน 10 คน (ร้อยละ 9.4) แยกเป็นระดับมัธยมปลายหรือปวช.มากที่สุด คือจำนวน 6 คน (ร้อยละ 5.7) รองลงมาคือมัธยมต้นและอุดมศึกษาหรือปวส.มีจำนวนเท่ากัน คือ 2 คน (ร้อยละ 1.9) และไม่มียุทธศาสตร์ตัวอย่างที่หยุดเรียนช่วงประถมศึกษา

ตารางที่ 5.5

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเหตุผลในการหยุดเรียน

เหตุผลในการหยุดเรียน	จำนวน (จากจำนวนทั้งสิ้น 10 คน)	ร้อยละ
ข้อจำกัดด้านทุนการศึกษา	5	4.7
มีปัญหาครอบครัว	6	5.7
แต่งงาน มีครอบครัวของตนเอง	2	1.9
อื่นๆ ...	5	4.7
รวม	10	9.4

จากตารางที่ 5.5 มีกลุ่มตัวอย่างที่หยุดเรียนจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 9.4 จากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 106 คน (ร้อยละ 100) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้ง 10 คน สามารถเลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ พบว่า เหตุผลในการหยุดเรียนเพราะมีปัญหาครอบครัวมากที่สุด จำนวน 6 คน (ร้อยละ 5.7) รองลงมา คือข้อจำกัดด้านทุนการศึกษา จำนวน 5 คน (ร้อยละ 4.7) และเหตุผลด้านแต่งงานหรือมีครอบครัวของตนเองน้อยที่สุด จำนวน 2 คน (ร้อยละ 1.9) ส่วนเหตุผลอื่นๆ จำนวน 5 คน (ร้อยละ 4.7) เช่น ไม่มีเงินเรียนพอที่จะเรียน ถูกรถชนอาการหนักจนจำเป็นต้องหยุดเรียน เสียสละให้น้องได้เรียน และมีปัญหาด้านสุขภาพ

ตารางที่ 5.6

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามปีที่ได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ปีพ.ศ.	จำนวน	ร้อยละ
2544	10	9.4
2545	10	9.4
2546	20	18.9
2547	28	26.4
2548	26	24.5
2549	12	11.3
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.6 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่ได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ปีพ.ศ. 2547 มากที่สุด คือ จำนวน 28 คน (ร้อยละ 26.4) รองลงมาคือ ปีพ.ศ.2548 จำนวน 26 คน (ร้อยละ 24.5) และปีพ.ศ.2546 จำนวน 20 คน (ร้อยละ 18.9) ส่วนกลุ่มตัวอย่างปี พ.ศ.2549 ปีพ.ศ.2544 และ พ.ศ.2545 มีจำนวนน้อยกว่า 20 คน

ตารางที่ 5.7

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการพักพิง หรือการอาศัยอยู่กับบุคคลต่างๆ

การพักพิง/อาศัย	จำนวน	ร้อยละ
บิดา-มารดา หรือคนใดคนหนึ่ง	52	49.1
ผู้สูงอายุ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย	33	31.1
อยู่ลำพังคนเดียว	15	14.2
อาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ	6	5.7
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับบิดา-มารดา (หรือคนใดคนหนึ่ง) มีจำนวน 52 คน (ร้อยละ 49.1) รองลงมา คือ อาศัยอยู่กับผู้สูงอายุมีจำนวน 33 คน (ร้อยละ 31.1) อยู่ลำพังคนเดียว จำนวน 15 คน (ร้อยละ 14.2) และอาศัยอยู่กับผู้อื่นที่ไม่ใช่ญาติ น้อยที่สุด มีจำนวน 6 คน (ร้อยละ 5.7)

ตารางที่ 5.8

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความรับผิดชอบของตนเองในปัจจุบัน

ความรับผิดชอบ	จำนวน	ร้อยละ (จากจำนวน 106 คน)
สูญเสียตัวเองเรียนหนังสือ	42	39.6
เป็นเรี่ยวแรงหลักของครอบครัว	40	37.7
รับจ้างเฉพาะวันหยุดเรียน	51	48.1
ดูแลคนแก่ หรือผู้ป่วยในครอบครัว	25	23.6
อื่นๆ ...	28	26.4
รวม	186	-

จากตารางที่ 5.8 พบว่ากลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีความรับผิดชอบต่อตนเองมากกว่า 1 อย่าง โดยส่วนใหญ่รับจ้างเฉพาะวันหยุดเรียน มีจำนวน 51 คน (ร้อยละ 48.1) รองลงมา คือ ส่งเสียตัวเองเรียนหนังสือ จำนวน 42 คน (ร้อยละ 39.6) เป็นเรี่ยวแรงหลักของครอบครัว จำนวน 40 คน (ร้อยละ 37.7) และดูแลผู้ป่วยหรือคนแก่ในครอบครัวน้อยที่สุด จำนวน 25 คน (ร้อยละ 23.6) ส่วนเหตุผลอื่นๆ จำนวน 28 คน (ร้อยละ 26.4) เช่น รับจ้างทำงานทุกวัน ช่วยเหลืองานบ้านของผู้มีอุปการะ ทำงานเก็บเงินเลี้ยงยา ช่วยพ่อแม่ส่งเสียน้องเรียน เป็นต้น

ตารางที่ 5.9

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความคิดการเป็นเด็กด้อยโอกาส

เด็กด้อยโอกาส	จำนวน	ร้อยละ
ใช่	72	67.9
ไม่ใช่	34	32.1
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.9 พบว่าก่อนได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ส่วนใหญ่จำนวน 72 คน (ร้อยละ 67.9) คิดว่าตัวเองเป็นเด็กด้อยโอกาส และจำนวน 34 คน (ร้อยละ 32.1) ไม่คิดว่าตัวเองเป็นเด็กด้อยโอกาส

ตารางที่ 5.10

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโอกาสในการขอรับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น

การขอรับความช่วยเหลือ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	38	35.8
ไม่เคย	68	64.2
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.10 พบว่า ภายหลังได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ส่วนใหญ่ จำนวน 68 คน (ร้อยละ 64.2) ไม่เคยขอรับความช่วยเหลืออื่นๆ นอกจากทุนการศึกษา

ที่ได้รับจากโครงการ และจำนวน 38 คน (ร้อยละ 35.8) เคยขอรับความช่วยเหลืออื่นๆ เช่น
ทุนการศึกษาเพิ่มเติมจากหน่วยงาน อุปกรณ์การเรียน ฯ

ตารางที่ 5.11

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามโอกาสในการได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติม
ภายหลังรายการออกอากาศ

การได้รับความช่วยเหลือ	จำนวน	ร้อยละ
เคย	57	53.8
ไม่เคย	49	46.2
รวม	106	100

จากตารางที่ 5.11 พบว่า ภายหลังรายการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ กลุ่มตัวอย่าง
จำนวน 57 คน เคยได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากผู้ชมรายการหรือคนรอบตัว เช่น
ทุนการศึกษา เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อาชีพเสริม อุปกรณ์การเรียน ยารักษาโรคฯ และกลุ่ม
ตัวอย่างจำนวน 49 คน ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือเพิ่มเติมภายหลังรายการออกอากาศ

ตารางที่ 5.12

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อตนเองในปัจจุบัน
หากไม่ได้รับคัดเลือกให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ผลกระทบ	จำนวน	ร้อยละ (จากจำนวน 106 คน)
อาจต้องหยุดเรียน	70	66.0
ความเป็นอยู่ลำบากกว่าเดิม	72	67.9
ขาดกำลังใจและแรงผลักดัน	60	56.6
คิดว่าตนเองเป็นเด็กด้อยโอกาส	38	35.8
รวม	240	-

จากตารางที่ 5.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาจได้รับผลกระทบต่อตนเองมากกว่า 1 ข้อ มีจำนวนมากกว่า 50 เปอร์เซ็นต์ ได้แก่ คิดว่าอาจมีความเป็นอยู่ลำบากกว่าเดิมมากที่สุด มีจำนวน 72 คน (ร้อยละ 67.9) รองลงมา คือ อาจต้องหยุดเรียน จำนวน 70 คน (ร้อยละ 66.0) ขาดกำลังใจและแรงผลักดัน มีจำนวน 60 คน (ร้อยละ 56.6) ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่าง คิดว่าตนเองเป็นเด็กด้อยโอกาสน้อยที่สุด มีจำนวน 38 คน (ร้อยละ 35.8)

ตารางที่ 5.13

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามความสำคัญของบุคคล
ที่เป็นกำลังใจในการดำเนินชีวิต

ผลกระทบ	จำนวน	ร้อยละ (จากจำนวน 106 คน)
พ่อแม่	72	67.9
ญาติพี่น้อง	54	50.9
ทีมงานรายการ	82	77.4
ครู/อาจารย์	71	67.0
เพื่อน	36	34.0
อื่นๆ...	22	20.8
รวม	337	-

จากตารางที่ 5.13 พบว่า กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนมีบุคคลที่เป็นกำลังใจสำคัญในการดำเนินชีวิตมากกว่า 1 คน โดยทีมงานรายการมีความสำคัญมากที่สุด จำนวน 82 คน (ร้อยละ 77.4) รองลงมาคือ พ่อแม่ มีจำนวน 72 คน (ร้อยละ 67.9) และครู/อาจารย์ จำนวน 71 คน (ร้อยละ 67.0) ตามลำดับ นอกจากนี้ เพื่อน จำนวน 36 คน (ร้อยละ 34.0) และ และบุคคลอื่นๆ จำนวน 22 คน (ร้อยละ 20.8) ได้แก่ เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง บุคคลที่ยื่นมือช่วยเหลือพนักงานในมหาวิทยาลัย แม่บุญธรรม ผู้อุปการะ พระเจ้า ตามลำดับ

ตารางที่ 5.14

จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามการเปลี่ยนแปลงแง่ลบในชีวิต
ภายหลังได้รับคัดเลือกเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ผลกระทบ	จำนวน (จากจำนวน 80 คน)	ร้อยละ (จากจำนวน 80 คน)
วุ่นวายเรื่องการใช้เงินมากขึ้น	17	21.3
กังวลกับการถูกคาดหวังจากคนรอบตัว	60	75.0
ความเป็นส่วนตัวหายไป	10	12.5
รู้สึกอึดอัด	11	13.8
เกิดปัญหาในครอบครัว	7	8.8
รวม	105	-

จากตารางที่ 5.14 พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 26 คนไม่ขอตอบแบบสอบถามในข้อนี้
ดังนั้น จากกลุ่มจำนวน 106 คน มีกลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม 80 คน โดยส่วนใหญ่กังวลกับ
การถูกคาดหวังจากคนรอบตัวมีจำนวน 60 คน (ร้อยละ 75.0) รองลงมา คือ วุ่นวายเรื่องการใช้เงิน
มากขึ้นมีจำนวน 17 คน (ร้อยละ 21.3) และน้อยที่สุด คือ เกิดปัญหาในครอบครัวมีจำนวน 7 คน
(ร้อยละ 8.8)

ตอนที่ 2 บทบาทของรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อเยาวชนคนเก่ง
หัวใจแกร่ง

ตารางที่ 5.15

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามบทบาทของ
รายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

บทบาทของรายการที่มีต่อ เยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง		ไม่มี เลย	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	รวม	ค่า เฉลี่ย	SD.	ระดับ
1. ช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้อยาก มีความเป็นอยู่ที่ดี ขึ้น หรือแสวงหา ชีวิตที่ดีกว่า	จำนวน	0	0	3	42	61	106	4.55	.554	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	2.8	39.6	57.5	100.0			
2. ทำให้เยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง เกิดการเปลี่ยนแปลง สถานภาพ	จำนวน	5	14	48	29	10	106	3.24	.962	ปานกลาง
	ร้อยละ	4.7	13.2	45.3	27.4	9.4	100.0			
3. เปิดมุมมองและ โลกทัศน์ให้กว้างขึ้น	จำนวน	0	0	9	51	46	106	4.35	.633	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	8.5	48.1	43.4	100.0			
4. การได้ออกรายการ ทางโทรทัศน์ทำให้ คนรอบข้างคอยจับ ตามอง และสนใจ เป็นพิเศษ	จำนวน	0	0	39	41	26	106	3.88	.777	มาก
	ร้อยละ	0	0	36.8	38.7	24.5	100.0			
5. ทีมงานผู้ผลิต รายการมีการ ติดตามข้อมูล และ ให้ความช่วยเหลือ สิ่งต่างๆ ภายหลัง การออกอากาศ	จำนวน	0	3	21	46	36	106	4.08	.806	มาก
	ร้อยละ	0	2.8	19.8	43.4	34.0	100.0			
6. การถ่ายทำรายการ มีความยืดหยุ่น เป็นกันเอง	จำนวน	1	1	7	24	73	106	4.58	.743	มากที่สุด
	ร้อยละ	0.9	0.9	6.6	22.6	68.9	100.0			

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

บทบาทของรายการที่มีต่อเยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง		ไม่มี เลย	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	รวม	ค่า เฉลี่ย	SD.	ระดับ
7. เมื่อเยาวชนคนเก่ง หัวใจแกร่งพบเจอ ปัญหาจะนึกถึงทีมงาน ผู้ผลิตรายการ เพื่อขอ คำปรึกษา	จำนวน	1	9	28	45	23	106	3.75	.924	มาก
	ร้อยละ	0.9	8.5	26.4	42.5	21.7	100.0			
8. การเป็นเยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง ทำให้เกิดความรู้สึกว่า ต้องเป็นคนดี	จำนวน	0	0	9	50	47	106	4.36	.635	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	8.5	47.2	44.3	100.0			
9. เนื้อหาสารคดีที่น่า สนใจมีความถูกต้อง	จำนวน	0	0	1	35	70	106	4.65	.498	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	0.9	33.0	66.0	100.0			
10. ทีมงานผู้ผลิตรายการ สร้างสัมพันธ์ที่ดีกับ เยาวชนคนเก่งหัวใจ แกร่ง และครอบครัว	จำนวน	0	0	2	20	84	106	4.77	.464	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	1.9	18.9	79.2	100.0			
11. ความช่วยเหลือ เพิ่มเติมจากผู้ชม รายการมีผลทำให้ ความเป็นอยู่ดีขึ้น จากเดิม	จำนวน	0	13	27	47	19	106	3.68	.911	มาก
	ร้อยละ	0	12.3	25.5	44.3	17.9	100.0			
12. ความช่วยเหลือจาก ผู้ชมรายการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ดีกับ เยาวชนคนเก่งหัวใจ แกร่ง	จำนวน	2	10	35	40	19	106	3.60	.953	มาก
	ร้อยละ	1.9	9.4	33.0	37.7	17.9	100.0			
13. มีความภาคภูมิใจใน การเป็นเยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง	จำนวน	0	0	4	20	82	106	4.74	.522	มากที่สุด
	ร้อยละ	0	0	3.8	18.9	77.4	100.0			
14. ทีมงานมีภาระเกณฑ์ หรือบังคับให้ทำในสิ่ง ที่ไม่เคยทำระหว่าง การถ่ายทำ	จำนวน	76	18	11	1	0	106	4.58	.754	ไม่มีเลย
	ร้อยละ	71.7	17.0	10.4	0.9	0	100.0			

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

บทบาทของรายการที่มีต่อเยาวชน คนเก่งหัวใจแกร่ง		ไม่มี เลย	น้อย	ปาน กลาง	มาก	มาก ที่สุด	รวม	ค่า เฉลี่ย	SD.	ระดับ
15.การออกรายการ ทำให้รู้สึกว่าคุณ เรียกร้องขอความ ช่วยเหลือจากทีมงาน	จำนวน	45	22	25	10	4	106	3.89	1.174	น้อย
	ร้อยละ	42.5	20.8	23.6	9.4	3.8	00.0			
16.หลังจากออกรายการ รู้สึกว่าตัวเองถูก ปลดปล่อยเลยจาก ทีมงาน	จำนวน	66	20	15	2	3	106	4.36	.987	ไม่มี เลย
	ร้อยละ	62.3	18.9	14.2	1.9	2.8	100.0			
17.ไม่ค่อยเต็มใจกับการ ออกรายการ	จำนวน	88	10	4	1	3	106	4.69	.832	ไม่มี เลย
	ร้อยละ	83.0	9.4	3.8	0.9	2.8	100.0			
รวม								4.22	.812	มาก ที่สุด

จากตาราง 5.15 พบว่า บทบาทของรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในแง่บวก ระดับคะแนนมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 ประกอบด้วย 7 บทบาท เรียงตามลำดับ ดังนี้

อันดับที่ 1 คือ ทีมงานผู้ผลิตรายการสร้างสรรค์สัมพันธที่ดีกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และครอบครัวมากที่สุด มีจำนวน 84 คน (ร้อยละ 79.2)

อันดับที่ 2 คือ มีความภาคภูมิใจในการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง มีจำนวน 82 คน (ร้อยละ 77.4)

อันดับที่ 3 คือ การถ่ายทำรายการมีความยืดหยุ่น เป็นกันเอง มีจำนวน 73 คน (ร้อยละ 68.9)

อันดับที่ 4 คือ เนื้อหาสาระคดีที่น่าสนใจมีความถูกต้อง มีจำนวน 70 คน (ร้อยละ 66)

อันดับที่ 5 คือ รายการช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้อยากมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นหรือแสวงหาชีวิตที่ดีกว่า มีจำนวน 61 คน (ร้อยละ 57.5)

อันดับที่ 6 คือ การเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งทำให้เกิดความรู้สึกว่าต้องเป็นคนดี มีจำนวน 47 คน (ร้อยละ 44.3)

อันดับที่ 7 คือ รายการเปิดมุมมองและโลกทัศน์ให้กว้างขึ้น มีจำนวน 46 คน (ร้อยละ 43.4)

บทบาทของรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในแง่ลบ ระดับคะแนนคือ ไม่มีเลย โดยมีค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.21-5.00 คิดเป็น 3 ใน 4 ข้อเรียงตามลำดับ ดังนี้ ไม่ค่อยเต็มใจกับการออกรายการ มีจำนวน 88 คน (ร้อยละ 83.0) รองลงมาคือทีมงานมีการกะเกณฑ์หรือบังคับให้ทำในสิ่งที่ไม่เคยทำระหว่างการถ่ายทำ มีจำนวน 76 คน (ร้อยละ 71.7) และหลังจากออกรายการรู้สึกที่ตัวเองถูกปลดปล่อยจากทีมงาน มีจำนวน 66 คน (ร้อยละ 62.3) และจากผลสรุปรวม พบว่า รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” มีบทบาทต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.22

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่กระตุ้นให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเกิดการพัฒนากายหลังได้รับคัดเลือกให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ตารางที่ 5.16

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามการพัฒนาปัจจัยทางกาย

การพัฒนาทางกาย		ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้นเล็กน้อย	ดีขึ้นมาก	รวม	ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับ
1. ที่อยู่อาศัย	จำนวน	27	49	30	106	2.03	.736	ปานกลาง
	ร้อยละ	25.5	46.2	28.3	100.0			
2. เครื่องนุ่งห่ม / การแต่งกาย	จำนวน	10	57	39	106	2.27	.625	ปานกลาง
	ร้อยละ	9.4	53.8	36.8	100.0			
3. เศรษฐกิจของครอบครัว / รายได้	จำนวน	19	61	26	106	2.07	.651	ปานกลาง
	ร้อยละ	17.9	57.5	24.5	100.0			
4. การสร้างอาชีพใหม่	จำนวน	43	42	21	106	1.79	.752	ปานกลาง
	ร้อยละ	40.6	39.6	19.8	100.0			
5. การเรียน	จำนวน	12	29	65	106	2.50	.694	มาก
	ร้อยละ	11.3	27.4	61.3	100.0			
รวม						2.13	.764	ปานกลาง

จากตารางที่ 5.16 พบว่า ผลรวมของการพัฒนาทางกายภาพอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.13 โดยการเรียนเป็นการพัฒนาด้านกายภาพปัจจัยเดียวที่อยู่ในระดับมาก คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.50 รองลงมาคือ เครื่องนุ่งห่ม/เครื่องแต่งกาย คือมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.27 เศรษฐกิจของครอบครัว/รายได้ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.07 ที่อยู่อาศัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.03 และ การสร้างอาชีพใหม่เป็นผลการพัฒนาทางกายภาพที่เกิดขึ้นน้อยที่สุด คือ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.79

ตารางที่ 5.17

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามการพัฒนาทางจิตใจ

การพัฒนาทางจิตใจ		ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้นเล็กน้อย	ดีขึ้นมาก	รวม	ค่าเฉลี่ย	SD	ระดับ
1. กำลังใจในการดำเนินชีวิต	จำนวน	2	14	90	106	2.83	.425	มาก
	ร้อยละ	1.9	13.2	84.9	100.0			
2. การจัดการความเครียด ความกังวลในเรื่องต่างๆ	จำนวน	7	55	44	106	2.35	.602	มาก
	ร้อยละ	6.6	51.9	41.5	100.0			
3. ความเข้าใจและการยอมรับสภาพของตนเอง	จำนวน	9	31	66	106	2.54	.650	มาก
	ร้อยละ	8.5	29.2	62.3	100.0			
4. มีแรงบันดาลใจต่อสิ่งต่างๆ	จำนวน	4	16	86	106	2.77	.503	มาก
	ร้อยละ	3.8	15.1	81.1	100.0			
5. ความรักต่อตนเองและครอบครัว	จำนวน	4	8	94	106	2.85	.453	มาก
	ร้อยละ	3.8	7.5	88.7	100.0			
6. ความอดทน ความเข้มแข็งในการใช้ชีวิต	จำนวน	3	12	91	106	2.83	.447	มาก
	ร้อยละ	2.8	11.3	85.8	100.0			
รวม						2.70	.528	มาก

จากตารางที่ 5.17 พบว่า ผลรวมของการพัฒนาทางจิตใจอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.70 และสังเกตได้ว่าทุกข้อได้ผลอยู่ในระดับมาก โดยความรักต่อตนเองและครอบครัวมากที่สุด คือ 28.5 รองลงมา คือ กำลังใจในการดำเนินชีวิตและความอดทน ความเข้มแข็งในการใช้ชีวิตมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ คือ 2.83 และการจัดการความเครียด ความกังวลต่อเรื่องต่างๆ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 2.35

ตารางที่ 5.18

จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มตัวอย่าง
จำแนกตามการพัฒนาทางสังคม

การพัฒนาทางสังคม		ไม่เปลี่ยนแปลง	ดีขึ้นเล็กน้อย	ดีขึ้นมาก	รวม	ค่าเฉลี่ย	SD.	ระดับ
1. ความสัมพันธ์ในครอบครัว	จำนวน	13	19	74	106	2.58	.703	มาก
	ร้อยละ	12.3	17.9	69.8	100.0			
2. ความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู/อาจารย์	จำนวน	11	22	73	106	2.58	.674	มาก
	ร้อยละ	10.4	20.8	68.9	100.0			
3. ความสัมพันธ์กับคนในหมู่บ้าน คนรอบตัว	จำนวน	11	37	58	106	2.44	.677	มาก
	ร้อยละ	10.4	34.9	54.7	100.0			
4. ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกัน ในสังคม	จำนวน	15	41	50	106	2.33	.713	ปานกลาง
	ร้อยละ	14.2	38.7	47.2	100.0			
5. การปรับตัวกับสังคม หรือ สิ่งแวดล้อมใหม่ๆ	จำนวน	9	45	52	106	2.41	.644	มาก
	ร้อยละ	8.5	42.5	49.1	100.0			
6. การได้รับการยอมรับจาก คนทั่วไป	จำนวน	12	34	60	106	2.45	.692	มาก
	ร้อยละ	11.3	32.1	56.6	100.0			
รวม						2.47	.672	มาก

จากตารางที่ 5.18 พบว่า ผลรวมของการพัฒนาทางสังคมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.47 โดยความสัมพันธ์ในครอบครัว และความสัมพันธ์กับเพื่อน ครู อาจารย์มีค่าเฉลี่ยเท่ากันมากที่สุด คือ 2.58 รองลงมา คือ การได้รับการยอมรับจากคนทั่วไป มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.45 นอกจากนี้พบว่า ความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันในสังคมมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ 2.33 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลางเพียงข้อเดียวของการพัฒนาด้านสังคม

ตอนที่ 4 ความคิด ความรู้สึก และคำแนะนำจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

ตอนที่ 4 เป็นคำถามปลายเปิดเพื่อเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงความคิดเห็น ความรู้สึกต่อรายการ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 106 คน มีผู้แสดงความรู้สึก แสดงความคิดเห็นจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 95.28 แบ่งเป็นเพศหญิง จำนวน 43 คน และเพศชาย จำนวน 58 คน โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบการแสดงความรู้สึกต่อรายการและทีมงานของกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงและเพศชาย ดังนี้

ตารางที่ 5.19

เปรียบเทียบความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างระหว่างเพศหญิง และเพศชายที่มีต่อทีมงาน

เพศหญิง	เพศชาย
<ul style="list-style-type: none"> - ทีมงานทุกคนใจดี เป็นกันเอง อยากรู้อยากเห็นมาเยี่ยมโบว์ และโรงเรียน ขอขอบ คุณทุกคนที่ให้โอกาส รักและคิดถึง - หนูดีใจที่ได้มาอยู่ในความดูแลของพี่ๆ ได้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งคนหนึ่งที่ได้สานฝันตนเองสำเร็จ พี่ๆ จะเป็นเครื่องช่วยผลักดันให้หนูไปสู่จุดหมายได้สำเร็จ - ขอขอบคุณพี่ๆ ทีมงานที่ให้โอกาสเด็กๆ ยากจน ทำให้ฐานะทางบ้านดีขึ้น และขอบคุณพี่ๆ ที่เป็นกำลังใจให้ในยามที่ท้อแท้ - ขอขอบคุณพี่ๆ ทุกคนที่ทำให้หนูมีที่ได้อยู่ได้มีโอกาสได้มีโอกาสและมีอนาคตที่สดใสต่อไป - นอกจากครอบครัวและเพื่อนๆ แล้ว ก็ยังมีทีมงานและรายการที่คอยเป็นแรงบันดาลใจต่อสู้กับอุปสรรคได้อีก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขอขอบคุณทุกๆ อย่างที่ทางทีมงานมีให้ ขอให้พี่ๆ มีความสุขและสนุกกับงานที่ทำ - พี่ๆ ทีมงานไม่รู้ว่าสิ่งที่พี่ๆ ทำไปมันเกิดผลอย่างไร แต่สำหรับผมคิดว่า พี่ๆ คือสิ่งที่มาโปรดพวกเราให้พ้นจากความทุกข์ที่พวกเรากำลังจะยอมแพ้มัน - ผมรู้สึกซาบซึ้งในความอดทน ความเสียสละของพี่ๆ ผมอยากขอบคุณ และเป็นกำลังใจให้พี่ๆ ต่อไป ยังมีเด็กอีกมากมายรอพี่ๆ อยู่ ขอให้พี่ๆ ปลอดภัย - ขอขอบคุณมากที่ช่วยเหลือครอบครัวของผมตลอดมา อยากให้พี่ๆ มาเยี่ยมผมบ้าง - รักป่าใหญ่มากๆ ครับ - ขอขอบคุณทีมงานรายการสานรักที่ทำให้ผมได้เรียนหนังสือ และยังทำให้เปิดโลกทัศน์กว้างขึ้น ได้เรียนรู้กับสิ่งใหม่ๆ มากมาย

ตารางที่ 5.19 (ต่อ)

เพศหญิง	เพศชาย
<ul style="list-style-type: none"> - อยากให้พี่ๆมีความสุข พี่ๆ ทุกคนจะอยู่ในใจน้องเสมอและตลอดไป - พี่ๆ ทุกคนใจดีที่สุดเลย - หลังจากทีพี่ๆ ทีมงานได้เข้ามาให้ความช่วยเหลือครอบครัวของหนูทำให้การใช้ชีวิตที่มีอยู่ทุกวันดีขึ้นทำให้หนูได้มีโอกาสได้ศึกษาต่อสูงๆ อย่างที่ตั้งใจขอขอบคุณพี่ๆ ทีมงานทุกคน - ดีใจและขอบคุณพี่ๆ ทีมงานทุกคนที่เสียสละในทุกด้านของการใช้ชีวิตแบบประชาชนคนปกติทั่วไปมาทำงาน ในตรงจุดนี้ นับว่าเป็นผู้ที่เสียสละอย่างยิ่ง - ขอขอบคุณที่ทำให้ชีวิตที่มีดมนให้ดีขึ้น - หนูรู้สึกภูมิใจ และเมื่อยามท้อแท้จะนึกถึงพี่ๆ ในทีมงาน - ขอขอบคุณพี่ๆ ทีมงานทุกคนที่ช่วยให้ดิฉันมีชีวิตใหม่ในวันนี้ ถ้าไม่มีพี่ๆ ดิฉันก็คงไม่ได้ยืนอยู่บนจุดนี้ไม่มีแม้แต่อนาคตขอบคุณจริงๆ - ขอขอบคุณในความเสียสละเพื่อเยาวชนที่ด้อยโอกาสและเปลี่ยนแปลงชีวิตพวกเราให้เติบโตขึ้นอย่างมั่นใจ 	

จากตารางที่ 5.19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศหญิงและเพศชายล้วนแสดงความรู้สึกต่อทีมงานรายการในเชิงบวก ข้อความดังกล่าวแสดงถึงความผูกพัน ความคิดถึง และขอบคุณสำหรับกำลังใจที่ได้รับ โดยเพศหญิงกล้าแสดงความรู้สึกต่อทีมงานมากกว่าเพศชาย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทีมงานผู้ควบคุมการผลิตรายการเป็นเพศหญิงทั้งหมด

ตารางที่ 5.20

เปรียบเทียบความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างระหว่างเพศหญิง และเพศชายที่มีต่อรายการ

เพศหญิง	เพศชาย
<ul style="list-style-type: none"> - รู้สึกดีใจมากที่สุดที่ได้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง - เงินทุนที่ได้รับทำให้หนูมีกำลังใจและมีความหวังมากขึ้น - รายการทำให้หนูเป็นคนเข้มแข็ง มีกำลังใจในการต่อสู้กับปัญหาที่จะเกิดขึ้น - มีความภูมิใจมากที่สุดที่ได้รับเลือกเป็นคนเก่งหัวใจแกร่ง - ดีใจที่รายการนี้เป็นรายการที่ได้ให้การช่วยเหลือกับเยาวชนที่มีฐานะยากจน และขาดโอกาสได้ - ถ้าโครงการนี้ไม่ได้ช่วยหนู หนูอาจจะไม่ได้เรียนต่อ 	<ul style="list-style-type: none"> - ขอให้รายการอยู่กับเยาวชนตลอดไป - ขอขอบคุณสำหรับความช่วยเหลือที่มีให้ ทำให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป - ขอขอบคุณครับที่คอยช่วยเหลือผมและครอบครัวที่ในส่วนตัวและไม่ส่วนตัว และผมมีชีวิตที่ดีขึ้น - รายการนี้ทำให้ชีวิตของเยาวชนทุกคนมีคุณค่ามากขึ้น โดยเฉพาะทางด้านการศึกษาที่เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต สามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เป็นสุข - หลังจากที่ได้ออกรายการ ทำให้เรารู้จักคนอื่นและคนอื่นก็รู้จักเรามากขึ้น

จากตารางที่ 5.20 พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งเพศหญิงและเพศชายไม่ลืมความสำคัญของการได้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในรายการ และทราบเหตุผลของการทำรายการ แต่เนื่องจากรายการออกอากาศแต่ละตอนเพียงครั้งเดียวแล้วจบไป กลุ่มตัวอย่างจึงมีความผูกพันกับทีมงานมากกว่ารายการ เนื่องจากระยะเวลาในการถ่ายทำรายการ ตลอดจนการติดตามกลุ่มตัวอย่างเพิ่มเติมภายหลังรายการออกอากาศสร้างความสนิทสนมระหว่างทีมงานกับกลุ่มตัวอย่างมากขึ้น

นอกจากนี้ความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อทีมงานและต่อรายการ จากคำถามปลายเปิดกลุ่มตัวอย่างแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม โดยสามารถประมวลเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อรายการ

- อยากให้สานรักคนเก่งหัวใจแกร่งพาไปทัศนศึกษาอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพราะหนูไม่มีโอกาสไปเที่ยว
- อยากให้รายการดีๆ แบบนี้อยู่กับผู้สังคมไทยตลอดไป เด็กที่ด้อยโอกาสทุกคนจะได้มีกำลังใจที่จะสู้ต่อไปจนถึงความฝัน
- ขอให้รายการอยู่ตลอดไป ช่วยเหลือคนอื่น ๆ ต่อไป อยากให้ทุกคนได้รับโอกาสเหมือนเรา

- ผมอยากให้มีรายการคนเก่งหัวใจแกร่งได้ทำรายการต่อไป เพราะผมคิดว่ายังคงมีเด็กหรือเยาวชนอีกมากที่ต้องการความช่วยเหลือในการเรียนและความเป็นอยู่

- รายการคนเก่งหัวใจแกร่ง ทำให้ผมมีกำลังใจที่จะสู้ต่อไปและมอบโอกาสที่ดีทำให้ผมได้เรียนต่อ ผมอยากให้มีรายการนี้ต่อไป

2. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะต่อการทำงานของทีมงาน

- อยากให้ทีมงานมาเยี่ยมทางภาคใต้บ้าง มันไม่น่ากลัวอย่างที่คิด

- อยากให้ทีมงานติดต่อกับเยาวชนเหมือนเช่นเคย และถ้าเป็นไปได้ขอให้ดูแลเป็นส่วนบุคคลด้วย โดยส่วนตัวเด็กร้อนมาก ๆ เพราะไม่มีพ่อแม่ ต้องดูแลยาก ๆ คนหนึ่ง ขอขอบคุณพี่ๆ ที่ให้น้องมีความคิดเห็น

- ควรจัดให้น้องๆ ได้มาพบกันปีละ 1 ครั้ง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ได้รู้จักกันและให้กำลังใจกัน จะได้มีสุขภาพ จิตที่ดีขึ้น

3. ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอื่นๆ

- ต้องขอโทษพี่ๆ ที่หนูพักการเรียนไป 1 ปี น้องหยุดเรียนเพื่อเก็บเงินไว้เรียนต่อ ตอนนี้เริ่มเก็บเงินได้แล้ว น้องจะไม่ทิ้งอนาคตตัวเองแน่นอน จะทำความฝันให้สำเร็จ พี่ๆ ช่วยเป็นกำลังใจให้ด้วยนะคะ

- หนูโชคดีที่ได้เป็น 1 ในเยาวชนสานรักคนเก่งหัวใจแกร่งและจะตั้งใจเรียนให้จบ

- ข้าพเจ้าเปรียบเสมือนเทียนไข ตัวท่านไสร้เปรียบ เสมือนไม้ขีดไฟ หากท่านไม่จุดเทียนข้าพเจ้าก็จะมีแสงสว่างในตนเอง ไม่เจิดจ้า ไม่แจ่มใส

- ผมรู้สึกดีใจมากที่ได้ออกรายการคนเก่งหัวใจแกร่ง แต่ผมอยากให้มีพี่ๆ ทีมงานจัดกิจกรรมเพื่อให้พี่และน้องๆ คนเก่งหัวใจแกร่งมาเจอกันและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และทำกิจกรรมร่วมกัน

- หนูอยากให้น้องได้รับการช่วยเหลือจากรายการนี้ด้วยอีก 1 คน เพื่อแบ่งเบาภาระแม่

จากความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะข้างต้นเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายการ และพัฒนาการทำงานของทีมงานผู้ผลิตรายการ และพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีจิตใจที่นึกถึงเด็กและเยาวชน คนอื่นๆ ที่ควรได้รับโอกาสจากทางรายการเหมือนพวกเขา

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

กลุ่มตัวอย่างเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในการศึกษาคั้งนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 11 คน ประกอบด้วย เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในโครงการ จำนวน 8 คน และเยาวชนที่ถูกตัดสิทธิ์การรับทุน หรือออกจากโครงการ จำนวน 3 คน โดยสรุปผลการศึกษาออกเป็น 12 ประเด็น ดังนี้

ความคิดต่อตนเองก่อนได้รับคัดเลือก

พื้นฐานทางครอบครัวมีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการหล่อหลอมความคิด ทักษะคิด และการเติบโตของเด็กและเยาวชน ขณะที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่เติบโตมากับสภาพแวดล้อมทางครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ การดิ้นรนเอาตัวรอดตั้งแต่เด็กส่งผลให้ความคิด และทักษะคิดต่อตนเองและครอบครัวบางแง่มุมมีความแตกต่างจากเด็กและเยาวชนทั่วไป จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน พบว่า

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คน คิดว่าตัวเองเป็นเด็กด้อยโอกาส

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน ไม่คิดว่าตัวเองเป็นเด็กด้อยโอกาส

จากผลการศึกษาพบว่า เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งคิดว่าตัวเองเป็นด้อยโอกาส จำนวน 5 คน (ร้อยละ 45.45) มีนัยสำคัญของความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ ศิริวรรณ¹ อินแฮมม¹ “เด็กด้อยโอกาส คือ เขาอยากเรียน แต่เขาไม่มีโอกาสได้เรียน อาจเป็นปัจจัยทางการเงิน ทางบ้าน” วิโรจน์ เหลืองอ่อน² “คิดประจำ เพราะว่า คือเราไม่มีอะไรเหมือนคนอื่น ๆ คำว่า ด้อยโอกาสในความหมายผม คือ เราไม่มีเหมือนคนอื่น ๆ ไม่มีเงินในการใช้จ่าย ไม่มีรถขี่มาโรงเรียน ขาดสิ่งอำนวยความสะดวก และฐานะเราไม่เหมือนคนอื่น” อาผ่า เบเหมียทุ³ “คิดเพราะเด็กฐานะทางครอบครัวไม่ค่อยดีแถมมีน้องพิการพูดไม่ได้ เด็กด้อยโอกาสในความหมายผมคืออะไรก็ไม่พร้อมใจเราอยากเรียนทางพ่อแม่ก็ไม่มีเงินส่งเรียน สิทธิ์ของตัวเองไม่เท่ากับคนอื่น เพราะผมเป็นชาวเขาไม่มีบัตรประชาชน” สุชาติ ศรีสว่าง⁴ “ลูกไม่มีพ่อแม่ไม่มีแม่ก็อย่างนี้แหละ” คำนี้หนูได้ยินบ่อยๆ

¹สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮมม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

²สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

³สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมียทุ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

⁴สัมภาษณ์ สุชาติ ศรีสว่าง, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

เข้ามั่งรู้สึกรู้ว่าเป็นปมด้อยยังงี้ก็ไม่รู้ อยู่ร.ร.เพื่อนก็พูด ไปที่ไหนมันขาดความอบอุ่น เวลาเห็นพ่อ แม่เขาอุ้มลูกน้ำตามันจะไหล” และจรรยา บัวจันทร์⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่คิดว่าด้อยโอกาส แต่ไม่รู้ ว่าอนาคตมันไม่มีความแน่นอนในชีวิต แต่เรื่องการเรียนเราจะทำให้เต็มที่ ทำให้สุดๆ ไม่มีคำว่าแก่เกินเรียน ไม่มีคำว่าสายเกินไป ด้อยโอกาสในความคิดหนูคือ ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา หรืออยู่ในที่ๆ การศึกษาไปไม่ถึง” และกุลธิดา รักเกื้อ⁶ ให้สัมภาษณ์ว่า

...ตัวเองด้อยโอกาส คือ ฐานะครอบครัวเรา ไม่มีโอกาสได้พัฒนาตัวเองเหมือน ครอบครัวอื่นๆ น้อยใจตัวเองที่เห็นเด็กคนอื่นสบาย ทำไมเราไม่สบาย เราลำบาก หนูจำติดตาเลย หนูต้องปลอมตัวเป็นผู้ชายไปหาของเก่า ต้องตื่นมาตี 1-2 กับพ่อ โชคร้ายอีกที่ตำรวจมาจับ สายตาคนดูเขาก็เห็นว่าเราเป็นเด็กข้างถนน ดูเหมือน จะเหยียดหยามเรา...

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 6 คน (ร้อยละ 54.54) ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นเด็กด้อยโอกาส โดยวิฑิต ขวัญใจ⁷ กล่าวว่า “ไม่เคยคิด เพราะว่าคนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะเป็นได้ คำว่า ด้อยโอกาส คิดว่าคนไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ อยากเรียน ไม่มีคนสนับสนุน ขาดโอกาสทางการศึกษา” อรุณ พิชัยรักษ์⁸ “ไม่เคยคิด เพราะคำว่าด้อยโอกาสของผม คือ ไม่มีพ่อ ไม่มีแม่ โดนทิ้ง เพราะแต่ ไหนแต่ไรก็ทำงานมาตลอด เด็กต่างจังหวัดเขาก็ทำงานกันทั้งนั้น อีกร้อยอย่างผมสามารถทำงานได้ ไม่ถือว่าด้อยโอกาส เลี้ยงตัวเองได้” ชูราฮ์วี ตาเยะ⁹ “ไม่เคยคิด เพราะหนูได้รับทุนจากทาง โรงเรียนมาตลอด” ชาตรี เมฆ¹⁰ “ไม่ได้คิดถึงจุดนี้ เพราะเพื่อนที่โรงเรียนส่วนมากก็จะเหมือนกันหมด ผมคิดว่าเด็กทั่วไปมีสิทธิ์ไปตามที่เขาคิด มีสิทธิ์เลือกเดิน แต่เด็กด้อยโอกาสไม่ค่อยมีสิทธิ์

⁵สัมภาษณ์ จรรยา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁶สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

⁷สัมภาษณ์ วิฑิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁸สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁹สัมภาษณ์ ชูราฮ์วี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

¹⁰สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

เลือกเดินได้ แต่ไปไม่ได้ ไม่มีโอกาสตามที่คิดไว้” และพัทยา สุวรรณสันต์¹¹ ให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่เคยมองตัวเองเป็นคนด้อยโอกาส คิดแต่จะทำตัวเองให้ดี อยู่ที่ตัวเรา ไม่เคยเอาตัวเราไปเปรียบเทียบกับคนด้อยโอกาส”

บทบาทของรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง”

กว่าขั้นตอนการผลิตรายการจะสำเร็จลู่วงจนได้รับการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ในแต่ละตอนต้องผ่านกระบวนการทำงานที่เกี่ยวข้องกับทีมงานหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้ควบคุมและดูแลรายการ ผู้รับผิดชอบและควบคุมการผลิตในแต่ละตอน ทีมงานถ่ายทำ และทีมงานฝ่ายตัดต่อ ซึ่งเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งรู้จักและคุ้นเคยเฉพาะทีมงานผู้ผลิตรายการเท่านั้น ดังนั้น บทบาทของรายการจึงเกิดขึ้นจากทักษะของกลุ่มตัวอย่างในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ผลการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนเปิดเผยถึงบทบาทของรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ที่มีต่อตนเองในหลายด้าน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” มีบทบาทต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง มีจำนวน 7 บทบาท ดังนี้

- สร้างแรงบันดาลใจ	จำนวน	11	ความคิดเห็น
- สร้างทัศนคติที่ดี	จำนวน	9	ความคิดเห็น
- ส่งเสริมการศึกษา	จำนวน	8	ความคิดเห็น
- ก่อให้เกิดความน่าสนใจ	จำนวน	7	ความคิดเห็น
- สร้างสถานภาพ	จำนวน	7	ความคิดเห็น
- กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิด	จำนวน	4	ความคิดเห็น
- ส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อ	จำนวน	2	ความคิดเห็น

จากผลการศึกษาพบว่า รายการมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ คือ มีกำลังใจในการดำเนินชีวิต และมีแรงบันดาลใจต่อการทำสิ่งต่างๆ ต่อไป กลุ่มตัวอย่างทุกคนให้ความสำคัญกับบทบาทนี้มากที่สุด มีจำนวน 11 คน ดังนี้ สุชาดา ศรีสังข์งาม¹² “กำลังใจที่เราได้ คือตัวชักจูงให้

¹¹ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันต์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

¹² สัมภาษณ์ สุชาดา ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

เราคิดที่จะทำ คิดที่จะเดิน คิดที่จะสู้” จรรจิดา บัวจันทร์¹³ “กำลังใจมันรู้สึกได้จากข้างใน มันเหมือนมาเติมพลังให้เราแข็งแรงมากขึ้น” พัทยา สุวรรณสันทัด¹⁴ “ก่อนหน้านี้ผมเป็นคนที่ขาดกำลังใจ ขาดครอบครัวมาตั้งแต่เด็ก พ่อแม่หย่าร้างกัน ชีวิตครอบครัวไม่สมบูรณ์ ตอนนี้มีแรงบันดาลใจที่จะถีบตัวเองให้ดีขึ้น” กุลธิดา รักเกื้อ¹⁵ “พี่พูดเหมือนเป็นกันเอง ใจดี เขาเข้าใจเรา เขาเอ็นดูเรา” ศิริวรรณ อินแหยม¹⁶ “เป็นแรงบันดาลใจดีมากเลยตอนแรกอ้อมก็คิดว่าตัวเองทำอะไรโง่คร่ำอย่างนี้พ่อก็ไม่แม่ก็ไม่แม่ยังอยู่กันแค่ 2 คน ต้องทำงานส่งตัวเองเรียน” วิจิต ขวัญใจ¹⁷ “เป็นแรงบันดาลใจที่ดีคือว่าเวลาที่ท้อแท้ เราเปิดรายการยังมีคนที่แ่กว่าเรา” อรุณ พิชัยรักษ์¹⁸ “เป็นกำลังใจให้ผมสู้ต่อไป อย่างน้อยเราก็ดีกว่าหลายๆ คน และได้ออกทีวี ถึงไม่ได้ทุนก็เป็นกำลังใจ และอย่างน้อยเรื่องราวของผมก็ยังเป็นแรงบันดาลใจให้คนอื่นๆ ที่เป็นเหมือนเราได้ด้วย” อาภา เบเหมียฑู¹⁹ “มีกำลังใจมากขึ้น เป็นแรงผลักดันให้สู้ชีวิตต่อไป เวลาที่ท้อก็ถูกคิดว่ามีคนที่ลำบากกว่าเราอีกเยอะ” วิโรจน์ เหลืองอ่อน²⁰ “คนมาคุยด้วย ให้กำลังใจด้วย” ชูราฮ์นี ตาเยะ²¹ “เป็นแรงบันดาลใจให้กับเพื่อนคนอื่นที่เขาอาจด้อยโอกาสกว่าเรา แต่เขาไม่ได้รับโอกาส เวลาเขาดูตรงนั้นก็เหมือนเป็น

¹³ สัมภาษณ์ จรรจิดา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

¹⁴ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

¹⁵ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

¹⁶ สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแหยม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

¹⁷ สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

¹⁸ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

¹⁹ สัมภาษณ์ อาภา เบเหมียฑู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

²⁰ สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

²¹ สัมภาษณ์ ชูราฮ์นี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

กำลังใจอย่างหนึ่งให้เขาสู้” และชาตรี เมฆ²² ให้สัมภาษณ์ว่า “มีกำลังใจเพิ่มขึ้น กำลังใจที่รู้ว่าเราจะได้อ่านต่อตอนแรกจะจะไม่เอาทุนเพราะกลัวว่าได้แล้วจะไปไม่รอด”

อันดับที่ 2 รายการมีบทบาทในการสร้างทัศนคติที่ดี อรุณ พิชัยรักษ์²³ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “งานการดีขึ้น สมัครงานง่าย ถ้าผมบอกว่าผมออกรายการเขารับผมเลยเหมือนเป็นการยืนยันว่าเราทำงานได้จริง” และ ชาตรี เมฆ²⁴ “ครูเข้าใจเรามากขึ้น เมื่อก่อนผมมีปัญหากับครูฝ่ายปกครองตลอด ส่วนเพื่อน ๆ ก็เข้าใจเราเหมือนกัน”

อันดับที่ 3 บทบาทในการส่งเสริมการศึกษา คือ ทำให้กลุ่มตัวอย่างกล้าคิดเรื่องอนาคตทางการศึกษามากขึ้น ศิริวรรณ อินแฮม²⁵ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “รายการมีส่วนทำให้ได้เข้าเรียนพยาบาล เพราะรู้ว่าหนูเป็นเด็กคนเก่งหัวใจแกร่งเขาต้องการแค่หลักฐานยืนยัน หนูก็เอาวีซีดีและเกียรติบัตรให้เขาดู อาจารย์ยังช่วยหาทุนเสริมอื่นๆ และฝากงานทำให้ด้วย” วิจิต ขวัญใจ²⁶ “จากที่คิดว่าไม่มีอนาคตทางการศึกษา กลายเป็นชีวิตผมตอนนี้ผมใกล้จบปริญญาตรีแล้ว” ชูราฮ์นี ตาเยะ²⁷ “सानฝันให้เด็กคนหนึ่ง คือ เด็กทุกคนมีความฝันว่าอยากเป็นนู่นอยากเป็นนี่ แต่ก่อนที่จะเป็นตรงนั้นเราต้องเรียน”

อันดับที่ 4 บทบาทในการก่อให้เกิดความน่าสนใจ วิจิต ขวัญใจ²⁸ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “คนรู้จักมากขึ้น เวลาเดินไปไหนก็มีคนทักว่าน้องคนนั้นเคยออกทีวี เขาก็จะบอกว่า “ดีนะน้องสู้ต่อไป จะเป็นกำลังใจให้” และ พัทยา สุวรรณสันทัด²⁹ แสดงความคิดเห็นว่า “มีคนรู้จักมาก ตู๋ ขึ้น เดินไปไหนก็เป็นคนเด่นในโรงเรียน ในหมู่บ้าน กลายเป็นภาพพจน์ของตัวเราว่าเด็กคนนี้นี่ดีนะ เป็นคนขยัน ตั้งใจเรียน”

²²สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

²³สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

²⁴สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

²⁵สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549,
22 กันยายน 2550.

²⁶สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

²⁷สัมภาษณ์ ชูราฮ์นี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

²⁸สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

²⁹สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545,
5 กันยายน 2550.

อันดับที่ 5 บทบาทในการสร้างสถานภาพให้แก่บุคคล อาว่า เบเหมียญ³⁰ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “คิดว่าต้องทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดี เราจะทำอะไรก็ต้องคิดว่าเราเป็นเด็กทุน ถ้าทำอะไรไม่ดี พี่ๆ ก็จะเสียใจ” อรุณ พิชัยรักษ์³¹ “คำว่าคนเก่งหัวใจแกร่งมันอยู่ในใจผม มันทำให้เราคิดเสมอว่าเราต้องไม่เกรงให้พี่ๆ ผิดหวัง”

อันดับที่ 6 บทบาทในการกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกนึกคิด อรุณ พิชัยรักษ์³² แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “ถูกมองเป็นจุดเด่น เพราะได้ออกทีวี ครอบครัวก็คาดหวังว่าได้ทุนแล้วจะเรียนให้จบ” และ สุชาดา ศรีสังข์งาม³³ “เวลาเราทำอะไร ไปทำงาน ไปซื้อของแล้วมีคนจ้องมอง เหมือนกับเขาคอยจับผิดว่าเราจะไปไหน ทำอะไร”

อันดับที่ 7 บทบาทในการส่งเสริมการตัดสินใจโดยผ่านข่าวสารไปทางสื่อ มีจำนวนน้อยที่สุด จรรจิวา บัวจันทร์³⁴ แสดงความคิดเห็นต่อบทบาทนี้ว่า “รายการช่อง 11 ของสุราษฎร์ฯ ให้ไปถ่ายทำเกี่ยวกับวันแม่” และ ชาตรี เมฑู³⁵ แสดงความคิดเห็นว่า “มีคนสนใจเยอะ พาไปออกรายการวิทยุ แคร่ระยะหนึ่ง ตอนนีชีวิตก็เหมือนเดิม”

กระบวนการถ่ายทำ และวิธีการทำงาน

ขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูลจนสืบเนื่องถึงขั้นตอนการถ่ายทำสารคดี คือ ช่วงเวลาที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่จดจำ หรือประทับใจกับทีมงานผู้ผลิตรายการมากที่สุด ขณะเดียวกันหัวใจสำคัญของขั้นตอนการถ่ายทำ คือ การดึงความเป็นตัวตนของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งให้ออกมามากที่สุด ซึ่งจะส่งผลต่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาสารคดี และการสร้างความน่าเชื่อถือต่อผู้ชมรายการ ดังนั้น สิ่งสำคัญที่ทำให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งกล้าเปิดเผยตัวเอง

³⁰ สัมภาษณ์ อาว่า เบเหมียญ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

³¹ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545,
26 กันยายน 2550.

³² สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545,
26 กันยายน 2550.

³³ สัมภาษณ์ สุชาดา ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548,
26 ตุลาคม 2550.

³⁴ สัมภาษณ์ จรรจิวา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549,
22 กันยายน 2550.

³⁵ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฑู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

และกล้าแสดงออก นั่นคือ ความเป็นกันเองของทีมงานผู้ผลิตรายการ นอกจากนี้เยาวชนคนเก่ง หัวใจแกร่งต้องยินยอม และพร้อมสำหรับการเป็นภาพตัวแทนของเด็กดีผ่านการออกอากาศ ทางสถานีโทรทัศน์ โดยจรรจิวา บัวจันทร์³⁶ แสดงความรู้สึกขณะถ่ายทำรายการว่า “รู้สึกแปลกๆ ที่มีกล้องมาถ่ายเรา พี่เป็นกันเอง ไม่ได้จัดฉาก หรือสร้างบทให้พูดอย่างนี้ แต่พี่บอกให้เราพูด ตามที่ตัวเองรู้สึก ตัวเองเป็น อยากพูดอะไรก็พูดไปเลย พี่ก็ถามไปเรื่อยๆ คุยกันไปเรื่อยๆ คือ มัน เป็นธรรมชาติมากเลย เราก็เลยไม่จำเป็น ต้องไปคิดอะไรมากเพื่อจะตอบให้ออกมาดูดี” ศิริวรรณ อินแหยม³⁷ พูดถึงทีมงานว่า “พี่เขาจะคุยกันแบบสนุกสนานมาก คือพี่เขาถาม เราก็ตอบเหมือน เป็นการเล่าสู่กันฟัง ถ่ายทอดประสบการณ์เราให้พี่รู้ อ้อมรู้สึกอบอุ่นกับพี่เขา เหมือนกับเป็นพี่กับ น้องแท้ๆ ด้วยซ้ำไป เวลาเราถ่ายผิดพลาด เขาก็จะบอกว่าไม่เป็นไรๆ เหนื่อยไหม เอาใหม่นะ” กุลธิดา รักเกื้อ³⁸ “มันมีเขินๆ เพราะเราไม่รู้อะไร กล้อง อุปกรณ์ต่างๆ ทำให้ไม่กล้ามาตามเรา การ ทำงานของพี่ๆ เป็นระบบ ไม่รังเกียจเลย ทนได้ตลอด ร้อนก็ร้อนด้วยกัน ฝนตกก็ตากฝนด้วยกัน” วิทิต ขวัญใจ³⁹ บอกถึงวิธีการที่ทำให้ไม่รู้สึกประหม่าขณะถ่ายทำรายการว่า “พี่ๆ บอกว่า ชีวิตประจำวันทำอะไรก็ให้ผมทำไปเลย ไม่มีการตีพิมพ์ คือผมทำอะไรบ้างผมก็พาพี่ไปถ่ายสิ่งที่ผม ทำงาน” อรุณ พิชัยรักษ์⁴⁰ แสดงความรู้สึกต่อทีมงานว่า “ทั้งบุคลิก คำพูดของพวกพี่ๆ เป็นมิตรและ กันเองกับพวกเรามาก สนุกมากกว่าได้คุยกับพี่ๆ เหมือนมีคนเขาเข้าใจปัญหาของเรา เหมือนที่ บริक्षाไปด้วยตอนถ่ายพี่ๆ ก็ถ่ายตามที่เราเป็นอยู่ ตามที่เราทำงานอยู่แล้ว” อาผ่า เบเหมียฑู⁴¹ เล่า ความรู้สึกขณะถ่ายทำรายการว่า “ดีใจที่มีพี่ๆ ทีมงานมาถ่ายทำรายการ ช่วงที่อึดอัดตอนถ่าย

³⁶สัมภาษณ์ จรรจิวา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

³⁷สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแหยม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

³⁸สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

³⁹สัมภาษณ์ วิทิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁴⁰สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁴¹สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมียฑู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550

เพราะผมรู้สึกตื่นเต้น แต่สักพักก็เหมือนปกติไปเอง” วิโรจน์ เหลืองอ่อน⁴² เล่าความรู้สึกขณะถ่ายทำรายการว่า “รู้สึกตื่นเต้นบ้าง แต่ทำหลายครั้งความตื่นเต้นที่มีก็หายไป เขาจะคอยพูดว่าไม่ต้องตื่นเต้น ไม่ต้องคิดอะไรมากให้เราทำตามชีวิตประจำวันที่เราทำอยู่ในชีวิตประจำวัน สบายๆ” พัทยา สุวรรณสันทัด⁴³ “พี่มาถ่ายทำก็รู้สึกว้าว ดี มีกำลังใจมากขึ้น อาจารย์เขารักเราขนาดนี้ส่งเรื่องราวของเราให้รายการ ตอนนั้นยายยังไม่เสียชีวิต ยายชอบคุยเล่นกับทีมงาน พี่ๆ ก็ตามถ่ายผมกับยายตลอดเลย” สุขชาติ ศรีสังข์งาม⁴⁴ เล่าความประทับใจว่า “หนูประทับใจตอนที่ทำแผลให้ปู่ หนูทำแผลให้ปู่อยู่แล้วทุกวัน แต่เหมือนวันนั้นเป็นวันที่ปู่ทรมาณมากๆ วันออกอากาศเป็นวันที่ปู่เสียชีวิตพอดี มันทำให้หนูคิดว่าเพราะปู่ทำให้หนูได้รับโอกาสวันนี้ หนูสัญญากับปู่ว่าหนูจะเอาปริญญามาให้ได้ ถ้าไม่มีปู่หนูก็คงไม่มีวันนี้” ชูราฮ์นี ตาเยะ⁴⁵ เล่าความรู้สึกขณะถ่ายทำรายการว่า

...วันนั้นสนุก ช่วงนั้นที่พี่ไปถ่ายทำ คือ ก็ได้โควต้าเรียนต่อแล้ว พี่ก็ถ่ายตอนที่หนูกับแม่ชายของที่โรงเรียน มีเพื่อนๆ ต่างโรงเรียนที่เขารู้จักก็มาอุดหนุนกันเยอะเยอะ อาจารย์ด้วย ตอนถ่ายทำก็ทำงานเต็มที่ บอกตรงๆ พี่เขาทุ่มเทให้งาน ทุ่มเททุกอย่างเพื่อน้อง...

ชาติศรี เมฆ⁴⁶ เล่าความประทับใจว่า

...ไม่เกร็ง ทีมงานเป็นกันเอง เหมือนรู้จักกันมานานแล้ว เหมือนเคยสนิทกันมานาน เหมือนกลายเป็นเพื่อนเป็นพี่ พี่พูดเก่ง ประทับใจที่พาพี่เดินขึ้นบ้าน เพราะต้องเดินเท้าไป ทางขึ้นเขาไกลมากๆ ประมาณ 5 กม. สุดท้ายก็เดินไม่ไหวสักคน ฝนตกไม่มีรถขึ้น รู้สึกผิดที่พาพี่ๆ ไปลำบากตอนนั้น...

⁴² สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เขาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁴³ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เขาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

⁴⁴ สัมภาษณ์ สุขชาติ ศรีสังข์งาม, เขาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

⁴⁵ สัมภาษณ์ ชูราฮ์นี ตาเยะ, เขาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

⁴⁶ สัมภาษณ์ ชาติศรี เมฆ, เขาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

เนื้อหาสารคดี

เนื้อหาสารคดีในรายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่งเป็นเรื่องราวชีวิตจริงที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ทั้งที่เคยเกิดขึ้นแล้วในอดีต และกำลังดำเนินอยู่ในปัจจุบันขณะถ่ายทำ ทั้งนี้การควบคุมเนื้อหาทั้งหมดเป็นหน้าที่ของทีมงานผู้ผลิตรายการ เพราะเป็นผู้ค้นหาข้อมูลลงพื้นที่เก็บข้อมูล ถ่ายทำ เขียนบท และควบคุมการตัดต่อ

จรรยาบรรณวิชาชีพถือเป็นสิ่งสำคัญสำหรับวิชาชีพสื่อมวลชน การนำเสนอเรื่องราวชีวิตบางแง่มุมที่อาจมีผลกระทบในระยะยาว หรือเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนมากสำหรับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ผู้ผลิตรายการจะพิจารณาความเหมาะสมในการนำเสนอด้วยวิธีการ ดังนี้

1. หากประเด็นนั้นมีความสำคัญต่อการนำเสนอในเนื้อหาสารคดีจะต้องได้รับการยินยอมจากทุกฝ่าย ได้แก่ เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง คุณครูผู้ดูแล ผู้ปกครอง และหาวิธีการนำเสนอที่ดีที่สุดโดยไม่ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับผลกระทบ เช่น เคยถูกทำร้ายร่างกาย พ่อแม่ติดเชื่อเอดส์ เป็นต้น

2. หากประเด็นนั้นมีความเสี่ยงสูง และไม่มีมีความสำคัญสำหรับเนื้อหาสารคดี ผู้ผลิตรายการจะไม่ใช้วิธีการตอกย้ำ และหลีกเลี่ยงการนำเสนอ

ผู้ควบคุมทีมผลิตรายการได้รับทราบข้อมูลจะลึกของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งตั้งแต่นั้นขั้นตอนการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ดังนั้น ในกรณีที่พบเรื่องราวชีวิตที่มีความละเอียดอ่อน และเสี่ยงต่อความปลอดภัย ผู้ควบคุมทีมผลิตรายการจะปรึกษา หรือประชุมผู้เกี่ยวข้องร่วมกันก่อนกำหนดโครงการนำเสนอเพื่อเข้าสู่กระบวนการถ่ายทำต่อไป

เนื้อหาสารคดีรายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. คำสัมภาษณ์เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และผู้เกี่ยวข้อง
2. พิธีกรรายการ
3. บทบรรยาย

การตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการนำเสนอสารคดีมีวิธีการ ดังนี้

1. ผู้ควบคุมทีมผลิตรายการจะตรวจเช็คเทปก่อนนำส่งกบว.เพื่อตรวจสอบภาพรวมและนำส่งไปยังสถานีเพื่อออกอากาศต่อไป

2. เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งและผู้เกี่ยวข้องรับชมรายการขณะออกอากาศ

3. ทีมงานจัดส่งสำเนาวีซีดีให้แก่โรงเรียนที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งศึกษาอยู่ เพื่อเป็นสื่อการเรียนการสอน และเป็นตัวอย่างแก่เพื่อนนักเรียนต่อไป

ก่อนที่รายการจะออกอากาศในแต่ละสัปดาห์ ทีมงานผู้ผลิตรายการจะแจ้งไปยังผู้เกี่ยวข้อง โรงเรียนที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งศึกษาอยู่ รวมถึงเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เพื่อให้สามารถติดตามชมรายการขณะออกอากาศ อีกทั้งภายหลังจากรายการออกอากาศ ทีมงานผู้ผลิตรายการจะจัดส่งสำเนาวีซีดีให้แก่โรงเรียนเพื่อเป็นที่ระลึก และเป็นตัวอย่างแก่นักเรียนในโรงเรียนต่อไป หากผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งพลาดการชมรายการขณะออกอากาศ หรือบางพื้นที่ไม่สามารถรับสัญญาณโทรทัศน์ของสถานีโทรทัศน์ TITV ได้ วีซีดีถือเป็นอีกช่องทางหนึ่งสำหรับผู้พลาดชมรายการ และเป็นหลักฐานยืนยันเนื้อหาสารคดี

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน ยืนยันในความถูกต้องของเนื้อหาสารคดีที่น่าเสนอทางโทรทัศน์ จรรจิดา บัวจันทร์⁴⁷ เล่าว่า “นำเสนออย่างที่เราทำไม่มีอะไรที่ดูดีเกินกว่านั้น” วิจิต ขวัญใจ⁴⁸ เล่าว่า “ทุกสิ่งทุกอย่างพ้องด้วยภาพอยู่แล้ว” อาผ่า เบเหมียทุ⁴⁹ “ผมดูรายการตอนตัวเองแล้วรู้สึกซึ่งครับ เพราะดูการทำงาน การใช้ชีวิตของเรา เองมันซึ่งครับ มันได้มองย้อนหลัง เหมือนเป็นกระจกครับ” อรุณ พิชัยรักษ์⁵⁰ “จริงๆก็เหนื่อยมากกว่าดูในทีวี เพราะทำงานทั้งวัน ก่อสร้าง แต่ตอนทำรู้สึกไม่เหนื่อย เพราะทำไปเรื่อยๆ แต่พอมาดูทีวีเห็นว่าเหนื่อยจริงๆ ตัวเองทำงานหนักแบกอิฐบล็อก ขนปูน ทำอะไรก็ถ่ายอย่างนั้น ถ้าผิดเพี้ยนคนแถวบ้านดูเขาก็รู้ว่าโกหกสิ เขาคงดาไปแล้วว่าหลอกไปเอาเงินเขามา” ชาตรี เมฆ⁵¹ เล่าว่า “เหมือนเป็นแค่ชีวิตช่วงหนึ่งของผมเท่านั้นเอง ที่ถ่ายไปตั้งเยอะ ผมได้ดูผมเองยังน้ำตาคลอไม่คิดว่าตัวเองจะเป็นได้ขนาดนั้น” พัทยา สุวรรณสันทัด⁵² เล่าว่า “มันเป็นชีวิตของผมกับยายช่วงนั้นจริงๆ ดินะครับที่อย่างน้อยผมก็ยังเปิดซีดีดูเรื่องราวตัวเองได้ ได้คิดถึงยาย ได้เตือนตัวเองด้วย”

⁴⁷ สัมภาษณ์ จรรจิดา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁴⁸ สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁴⁹ สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมียทุ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

⁵⁰ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁵¹ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

⁵² สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

วิโรจน์ เหลืองอ่อน⁵³ “ไม่มีมุกก็ดูแล้วสะดุด รู้สึกว่าอายุๆ นิดหน่อยเวลาดูตัวเองในทีวี” ชูราษฎร์นี้ ตาเยะ⁵⁴ “ไม่มีส่วนที่เวอร์ แต่จะมีบางตอนที่พี่เขาตัดออก คือ ถ่ายทำไปแล้วแต่ไม่ได้ออกอากาศ เข้าใจว่าเป็นเพราะเวลาจำกัด” ศิริวรรณ อินแฮม⁵⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า “มันเป็นความจริง แล้วก็ เป็นกิจกรรมที่เราต้องทำทุกวันอยู่แล้ว” กุลธิดา รักเกื้อ⁵⁶ “ไม่ต่างจากชีวิตเรา ก็มีคนมาพูดด้วยว่าดีใจ ด้วยนะออกรายการ แปลกๆ ตัวเอง เขินๆ ลุ้น นั่งยิ้มกับพ่อแม่” และ สุขาวดี ศรีสังข์งาม⁵⁷ “หนูก็ประทับใจที่พี่ๆ ช่วยให้มีภาพตรงนี้ออกมา ให้ทุกคนได้รู้ว่าหนูเป็นอย่างนี้จริงๆ”

การพัฒนาที่เกิดขึ้น

การพัฒนา หมายถึง กระบวนการของการปรับเปลี่ยนจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ และก่อให้เกิดการที่พึงประสงค์ในตัวบุคคลในสังคม

เมื่อแบ่งการพัฒนาออกเป็น 3 ปัจจัย ได้แก่ ทางกาย ทางจิตใจ และทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า

กลุ่มตัวอย่างมีการพัฒนาตัวเองทางจิตเด่นชัดมากที่สุด มีจำนวน 6 คน (ร้อยละ 54.54)

รองลงมา คือ ทางกาย มีจำนวน 3 คน (ร้อยละ 27.27)

ทางสังคม มีจำนวน 2 คน (ร้อยละ 18.18)

กลุ่มตัวอย่างแต่ละคนจะมีการพัฒนาทั้ง 3 ด้านควบคู่กันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การให้ความสำคัญกับแต่ละปัจจัย โดยสภาพครอบครัว และสิ่งแวดล้อมมีส่วนในการตัดสินใจและประเมินตัวเองของกลุ่มตัวอย่าง

⁵³ สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁵⁴ สัมภาษณ์ ชูราษฎร์นี้ ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

⁵⁵ สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁵⁶ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

⁵⁷ สัมภาษณ์ สุขาวดี ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางจิตใจมาเป็นอันดับแรก มีจำนวน 6 คน โดยกุลธิดา รักเกื้อ⁵⁸ แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาด้านนี้ว่า “มีคนเข้าใจเรา มีกำลังใจ เหมือนเราทำอะไรแล้วล้ม หันมาดูแลแล้วยังมีคนให้กำลังใจ มันสำคัญนะบอกว่าคน เราอยู่ไม่ได้ถ้ามันไม่มีกำลังใจ” อรุณ พิชัยรักษ์⁵⁹ แสดงความคิดเห็นว่า “กำลังใจมาก่อน การงานตามมาทีหลัง จิตใจทำให้เราโตขึ้น” วิโรจน์ เหลืออ่อน⁶⁰ “มีกำลังใจมากขึ้นในการเรียน การทำงาน ในการแสวงหาความรู้ต่างๆ สมัยก่อนที่ยังไม่มีทุนเข้ามา เราลำบาก เพราะชีวิตเราเองก็ยังไม่แน่นอนว่าจะมุ่งไปทางไหนมากกว่า” สุชาวดี ศรีสังข์งาม⁶¹ “หนูคิดว่า ถ้าขาดกำลังใจไม่ค่อยมีใครให้กำลังใจเลย มันก็ยิ่งกดดัน” ชาตรี เมฆ⁶² “จิตใจ เรื่องอื่นยังงี้ก็ได้ ความรู้สึกตัวเองที่เปลี่ยน คือ มีกำลังใจเพิ่มขึ้น ดึ้นรนมากขึ้น อยู่เฉยๆ ไม่ได้ หารายได้ได้มากขึ้น” และ พัทยา สุวรรณสันทัด⁶³ ให้สัมภาษณ์ว่า “ผมมีกำลังใจมากขึ้น กล้าคิด กล้าฝัน...”

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางกายเป็นอันดับแรก มีจำนวน 3 คน โดยจรรจิวา บัวจันทร์⁶⁴ แสดงความคิดเห็นว่า “เรื่องการศึกษา ตอนแรกไม่คิดว่าจะได้มาเรียน จุฬาลงกรณ์ พอได้ทุนช่วยอาจารย์ช่วยที่ ร.ร.ช่วยด้วยก็เลยมาถึงจุดนี้ได้ และได้ย้ายบ้านไปอยู่บ้านอาจารย์ ไม่ต้องเช่าบ้าน เพราะบ้านเดิมที่เคยเช่าอยู่เขาจะทุบทิ้ง” ศิริวรรณ อินแฮม⁶⁵ แสดงความคิดเห็นว่า “ด้านการศึกษามากกว่า เพราะอ้อมอยู่กับพี่สองคน พี่จะส่งเรียนให้ไม่ไหว พอได้

⁵⁸สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

⁵⁹สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁶⁰สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืออ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁶¹สัมภาษณ์ สุชาวดี ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

⁶²สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

⁶³สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

⁶⁴สัมภาษณ์ จรรจิวา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁶⁵สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

ทุนพี่ก็ไม่ต้องทำงานหนักมาก และความเป็นอยู่ทางบ้านเปลี่ยนคือ พี่ชายเอาทุนครอบครัวไปซ่อมแซมบ้าน” วิฑิต ขวัญใจ⁶⁶ แสดงความคิดเห็นว่า “ชีวิตทางการศึกษาเปลี่ยนแปลง เพราะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น ชีวิตครอบครัวเปลี่ยนไป คือ ได้บ้านหลังใหม่ แม่กับยายอยู่สบายดี แต่ก่อนบ้านเวลาฝนตกน้ำจะรั่ว ลำบาก หลังจากออกรายการชีวิตความอยู่ทางบ้านดีขึ้นมาก”

กลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางสังคมเป็นอันดับแรก มีจำนวน 2 คน โดยอาผ่า เบเหมียท⁶⁷ แสดงความคิดเห็นว่า “ด้านสังคม เพราะว่าได้เปิดมุมมองกว้างขึ้น ได้มีประสบการณ์การทำงาน ได้มาจากการปฏิบัติงานจริงจากที่ทำงาน เสาร์อาทิตย์ที่ไปรับจ้างทำให้เรามีประสบการณ์มากขึ้นคิดว่าด้านสังคมจะช่วยไปพัฒนาด้านอื่นๆ ได้” และฐราฮัรนี ตาเยะ⁶⁸ แสดงความคิดเห็นว่า “ด้านสังคมชัดเจนที่สุด คือเราอยู่ในสังคมที่บ้าน ครอบครัว พ่อแม่พี่น้องของพ่อก็ไม่ได้รับการศึกษา ตัวเราก็พยายามดิ้นรนให้มีการศึกษา เพื่อจะได้ไปอยู่ในสังคมที่ดีกว่า”

ความสำคัญของการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน พบว่า บทบาทสื่อมวลชนที่มีความสำคัญ 2 อันดับแรก คือ

1. บทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ
2. บทบาทในการสร้างทัศนคติที่ดี

สังเกตได้ว่าทั้ง 2 บทบาท เป็นบทบาทสื่อมวลชนที่มีอิทธิพลด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกหรือแรงขับที่เกิดจากภายในตัวเอง ซึ่งอาจแสดงถึงลักษณะเฉพาะของรายการสารรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง และความละเอียดอ่อนในการทำงานสารคดี

อิทธิพลจากบทบาทสื่อมวลชนที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง สามารถหล่อหลอมความคิด ทัศนคติ และค่านิยมที่ดี นอกจากนี้คำว่า “คนเก่งหัวใจแกร่ง” กลายเป็นตำแหน่งทางความรู้สึก และสร้างความภาคภูมิใจให้กับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 90.9 ให้ความสำคัญต่อการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

⁶⁶ สัมภาษณ์ วิฑิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁶⁷ สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมียท, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

⁶⁸ สัมภาษณ์ ฐราฮัรนี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ให้ความสำคัญต่อการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง แสดง โดยศิริวรรณ อินแหยม⁶⁹ แสดงความคิดเห็นว่า “คนเก่งหัวใจแกร่งต้องเป็นคนดี ต้องรู้จักหน้าที่รับผิดชอบของตัวเอง ไม่จำเป็นต้องเก่งเสมอไป คิดว่าตัวเองสามารถเป็นแบบ อย่างให้คนอื่นเขาได้ มั่นใจ” จรรจิดา บัวจันทร์⁷⁰ แสดงความคิดเห็นว่า “คนเก่งหัวใจแกร่งต้องมีความเสมอต้นเสมอปลาย ถ้าได้ออกอากาศไป ถ่ายทำไปได้ทุน ถ้าเราหลงระเห็จเอาไปใช้ไม่มีประโยชน์กับตัวเอง มันก็จะทำให้เราตกต่ำลง กลับไปสู่จุดที่แย่กว่าเดิม บังคิดว่าจริงๆ คนดีมีเยอะแต่คนดีที่มีโอกาสจะมีสักกี่คน” กุลธิดา รักเกื้อ⁷¹ แสดงความคิดเห็นว่า “ภูมิใจที่สุด ตอนนี้อนุมัติใจที่โบเป็นโบนะ ภูมิใจว่าเราผ่านอะไรมาเยอะ มันทำให้เรากล้าตัดสินใจต่อไป” อรุณ พิชัยรักษ์⁷² แสดงความคิดเห็นว่า “พอเป็นเด็กคนเก่งหัวใจแกร่งรู้สึกว่าจะไม่ควรทำอะไรที่นอกกรอบนอกทาง ในที่นี้หมายถึง กินเหล้า สูบบุหรี่ ซื่อรายการ “คนเก่ง” เหมือนกับเราต้องอยู่ในใจ เราเคยออกรายการ เราต้องทำให้ได้ ตอกย้ำเราอยู่ในใจ” อาฟ่า เบเหมียทุ⁷³ แสดงความคิดเห็นว่า “คำว่า “คนเก่ง” ผมคิดว่าน่าจะเป็นตัวอย่างที่ดีตลอดเวลา” วิโรจน์ เหลืองอ่อน⁷⁴ แสดงความคิดเห็นว่า “เราต้องปฏิบัติต่อไปเรื่อยๆ ต้องใช้คำนี้ต่อไปเรื่อยๆ จนเรามีครอบครัวแล้ว สืบทอดไปให้รุ่นลูกของเรา คือ สอนว่าเราได้สู้ชีวิตนะ” ชูราฮ์นี ตาเยะ⁷⁵ แสดงความคิดเห็นว่า “ยังคิดว่าเป็นเด็กคนเก่งหัวใจแกร่งอยู่ คนเก่งหัวใจแกร่งในความหมายของหนู คือ ไม่ต้องเป็นเด็กเรียนดี แต่ว่าต้องช่วยเหลือพ่อแม่ มีความกตัญญู เหมือนกับว่าเราจน เราไม่คิดว่าจะมีโอกาสมาเรียน แต่เราสู้จนสุดแรงที่เราทำได้”

⁶⁹สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแหยม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁷⁰สัมภาษณ์ จรรจิดา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁷¹สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

⁷²สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁷³สัมภาษณ์ อาฟ่า เบเหมียทุ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

⁷⁴สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁷⁵สัมภาษณ์ ชูราฮ์นี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

พัทยา สุวรรณสันทัด⁷⁶ แสดงความคิดเห็นว่า “ภูมิใจที่ครูส่งเรื่องไป ดีใจ 1 ใน 100 ที่จะมีโอกาส แต่ถ้าเราทำอะไรผิดพลาดก็เสียใจ ครูคาดหวังอยู่ในตัวเรา ไม่อยากทำอะไรที่เสียหาย” วิจิต ขวัญใจ⁷⁷ แสดงความคิดเห็นว่า

...คนเก่งหัวใจแกร่งต้องตั้งใจทำงาน เรียนให้ประสบความสำเร็จ อุดหนุน ผู้ต่อไป ไม่ใช่เอาเวลาว่างไปใช้ให้เปล่าประโยชน์ไปวันๆ โดยที่ไม่ได้คิด ไม่ได้ทำอะไรเลย ความดีนี้ทำมาตลอด ครูเคยบอกว่าจะหาทุนให้ผมสักก้อน ได้เรียนหนังสือ มีงานทำไปแข่งขันกับคนอื่นเขาได้ อาจารย์เขาไว้ใจว่าผมเป็นคนดี...

สุชาวดี ศรีสังข์งาม⁷⁸ แสดงความคิดเห็นว่า

...การได้เป็นคนเก่งหัวใจแกร่ง คือเราเป็นตัวของตัวเองน่าจะดีที่สุด แล้วก็น่าจะเป็นข้อพิสูจน์มากกว่า ถ้าเราทำได้ฝันให้ถึงจุดนั้นจริงๆ ทุกคนก็น่าจะเข้าใจว่าเราเป็นยังไง “คนเก่งหัวใจแกร่ง” ต้องอดทน ต้องขยัน ต้องสู้สุดๆ ต่อไปเราโตไป เราได้เรียนดี ทำงานดี เราก็คงได้ตำแหน่งคนดี ตำแหน่งที่ดีไม่มีการสิ้นสุด...

กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 คน ไม่ให้ความสำคัญต่อการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง โดยชาตรี เมฆูแสดง⁷⁹ แสดงความคิดเห็นว่า “ถ้าเรียนได้ก็โอเค เรียนเพราะอยากเรียน แต่ถ้าเราไปต่อไม่ได้ก็พอแค่นั้น ไม่ต้องไปสนใจ ไม่เสียใจ เอาชีวิตตัวเองให้รอดก่อน ปัจจุบันก็ส่งเงินให้ย่า อย่างเดียวตอนนี้ปริญญาไม่ใช่คำตอบ”

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

บุคคลที่มีอิทธิพลต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง หมายถึง บุคคลที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งให้ความรัก ความไว้วางใจ และขอคำปรึกษากรณีที่เกิดปัญหาต่างๆ

สิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจในยามที่รู้สึกท้อแท้ หรือพบเจอกับอุปสรรค ปัญหา สำหรับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เป็นสิ่งสำคัญให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างถูกต้องเหมาะสม เนื่องจากบริบททางสังคม และการใช้ชีวิตของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่มีความแตกต่างจาก

⁷⁶ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

⁷⁷ สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁷⁸ สัมภาษณ์ สุชาวดี ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

⁷⁹ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

เยาวชนทั่วไป เพราะเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนใหญ่อยู่ในสภาวะที่ต้องการกำลังใจ และเสี่ยงต่อการหมดกำลังใจมากกว่าเยาวชนทั่วไปที่ผ่านการอบรมบ่มเพาะ การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัวและสังคม

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน พบว่า บุคคลที่มีอิทธิพลต่อกลุ่มตัวอย่าง และจะนึกถึงทุกครั้งเมื่อประสบปัญหา คือ บุคคลที่มีความใกล้ชิด สนับสนุน และรู้สึกไว้วางใจได้ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดให้ความสำคัญกับบุคคลเพียง 4 กลุ่ม คือ พ่อแม่ (ญาติ) ครู-อาจารย์ ที่มงานผู้ผลิตรายการ และรุ่นพี่ (เพื่อน) สามารถลำดับความสำคัญ ดังนี้

ตารางที่ 5.21

แสดงลำดับบุคคลที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งนึกถึงเมื่อพบเจอปัญหา

เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง	อันดับ 1	อันดับ 2	อันดับ 3
จรรจิดา บัวจันทร์	พ่อแม่	อาจารย์	ทีมงาน
ศิริวรรณ อินแหยม	พี่ชาย	อาจารย์	ทีมงาน
วิจิต ขวัญใจ	ตัวเอง	ทีมงาน	อาจารย์
กุลธิดา รักเกื้อ	พ่อแม่-พี่	ทีมงาน	-
อรุณ พิชัยรักษ์	ตัวเอง	ทีมงาน	
อาผ่า เบเหมียฑู	พ่อแม่	ครู	ทีมงาน
วิโรจน์ เหลืองอ่อน	ครู	ทีมงาน	-
ฑูราฮ์ณี ตาเยะ	พ่อแม่	รุ่นพี่	ทีมงาน
สุชาวดี ศรีสังข์งาม	ย่า	ครู	ทีมงาน
ชาติรี เมฑู	ตัวเอง	ครู	เพื่อน
พัทยา สุวรรณสันทัด	ย่า	พ่อแม่	ทีมงาน

จากตาราง 5.21 พบว่า บุคคลในครอบครัวมีความสำคัญกับกลุ่มตัวอย่างมากที่สุดเป็นอันดับ 1 รองลงมาคือ ครู-อาจารย์ และทีมงานรายการ มีจำนวนเท่าๆ กัน และอันดับที่ 3 คือ ทีมงานรายการมีจำนวนมากที่สุด

นอกจากนี้ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน ในอันดับที่ 1 คือ เลือกกแก้ปัญหาด้วยตัวเองก่อนที่จะนึกถึงบุคคลอื่นในชีวิต แสดงถึงข้อจำกัดของการเข้าถึงบุคคลรอบตัว

วิทิต ขวัญใจ⁸⁰ ให้เหตุผลต่อประเด็นนี้ว่า “ผมเจอปัญหาที่จะแก้เองครับ เพราะไม่อยากให้ยายรับภาระ ส่วนพี่ๆ ป้าใหญ่ ผมก็จะรบกวน หรือโทรไปปรึกษาเฉพาะเรื่องใหญ่ๆ เท่านั้น ไม่อยากรบกวนพี่ทำงานด้วย” และชาติรี เมฑู⁸¹ ให้เหตุผลว่า “ไม่มีใครเป็นกำลังใจเป็นพิเศษ ผมอยู่คนเดียวจนชิน ส่วนยายผมไม่ได้เล่าอะไร สงสารแก ไม่อยากให้กังวล จริงๆ แล้วทุกคนมีความสำคัญกับผมเหมือนกันหมดเหมือนกันหมด เพราะผมมาถึงวันนี้เพราะได้รับความช่วยเหลือจากทุกคน”

ผลกระทบจากการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเปรียบเสมือนภาพตัวแทนของสื่อในรายการ “สานรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ซึ่งภาพตัวแทนดังกล่าวถูกคัดเลือกจากการเป็นเด็กด้อยโอกาสในสังคม ความยากจน และความสู้ชีวิต โดยรูปแบบสารคดีที่นำเสนอทำให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งกลายเป็นภาพตัวแทนของเด็กดี เด็กเก่ง และเด็กกตัญญูในสายตาของคนรอบข้างและผู้ชมรายการ ในทางตรงกันข้ามตำแหน่งเด็กดี เด็กเก่ง หรือเด็กกตัญญูอาจส่งผลกระทบต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งภายหลังที่รายการถูกนำเสนอทางสถานีโทรทัศน์

จากการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างประเมินตนเองโดยเปรียบเทียบการดำเนินชีวิตระหว่างก่อนได้รับคัดเลือก และภายหลังการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 81.81 รู้สึกว่าตนเองได้รับผลกระทบจากการออกรายการ

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 18.18 ไม่รู้สึกว่าตัวเองได้รับผลกระทบใดๆ

กลุ่มตัวอย่างที่ได้รับผลกระทบจากการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ส่วนใหญ่กังวลกับการถูกคาดหวังจากคนรอบตัวมากที่สุด จำนวน 5 คน อรุณ พิชัยรักษ์⁸² ให้สัมภาษณ์ว่า “โดนเพ่งเล็งจากเพื่อนบ้านว่าจะทำได้หรือ จะเรียนจบหรือ” อาผ่า เบเหมียฑู⁸³ ให้สัมภาษณ์ว่า “คิดว่าพ่อแม่ พี่น้องที่บ้านและครู เขาอาจคาดหวังเรามากเกินไป บางทีก็กลัวทำไม่ได้”

⁸⁰ สัมภาษณ์ วิทิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁸¹ สัมภาษณ์ ชาติรี เมฑู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

⁸² สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁸³ สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมียฑู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

จรรจิวา บัวจันทร์⁸⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า “อาจารย์คาดหวัง ตัวบึงเองก็ถ้าทำตัวเป็นแบบอย่างได้ก็ดี ก็จะทำให้เต็มที่ บางทีเราก็ก้าวเหมือนกันว่าเราจะทำอะไรไม่ดี” วิโรจน์ เหลืองอ่อน⁸⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า “อาจารย์กับพ่อแม่คาดหวังไว้แล้วว่าเราสามารถที่จะไปได้ ช่วยเหลือตัวเองได้นะ เราได้มาออกรายการตอนนี้แล้ว” และพัทยา สุวรรณสันทัด⁸⁶ ให้สัมภาษณ์ว่า “เหมือนถูกคาดหวังจากคนรอบข้างว่าเราจะทำได้แค่ไหน มีบ้างที่อึดอัด”

ผลกระทบอื่นๆ จากการเป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง มีจำนวน 4 คน ชาตรี เมฆ⁸⁷ ให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่สบายใจกับตัวเองตอนที่เขียนจดหมายไปบอกกับพี่ว่าผมจะหยุดเรียน” อาภา เบเหมียญ⁸⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า “เพื่อนที่โรงเรียนมาล้อก็รู้สึกอึดอัดบ้าง แต่สักพักก็หายไปเอง” อรุณ พิชัยรักษ์⁸⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า “โดนเพ่งเล็งจากเพื่อนบ้านว่าจะทำได้หรือ จะเรียนจบหรือ” และกุลธิดา รักเกื้อ⁹⁰ ให้สัมภาษณ์ว่า “อาสะใภ้เขาไม่ค่อยพอใจที่ไปออกรายการเพราะเขาเห็นนามสกุลเหมือนกัน เขา จำพ่อได้ เขากลับเสียชื่อ แล้วก็อาย”

ความช่วยเหลือจากผู้ชมรายการ

ความรู้สึกเอ็นดู สงสาร และอารมณ์ที่คล้อยตามเนื้อหาสาระคดีกระตุ้นเกิดการช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ได้ชมในสัปดาห์นั้นๆ

ความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นต่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งมี 2 ลักษณะ คือ ช่วยเหลือทันทีหลังชมรายการ และใช้เวลาพิจารณาข้อมูลก่อนการตัดสินใจช่วยเหลือ โดยวิธีโทรศัพท์สอบถามข้อมูลเพิ่มเติมจากทีมงานผู้ผลิตรายการ

⁸⁴ สัมภาษณ์ จรรจิวา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁸⁵ สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁸⁶ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

⁸⁷ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

⁸⁸ สัมภาษณ์ อาภา เบเหมียญ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

⁸⁹ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁹⁰ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

รูปแบบความช่วยเหลือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งจากผู้ชมรายการแบ่งเป็น 4 รูปแบบ
คือ

1. โอนเงินช่วยเหลือผ่านบัญชีธนาคารของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งโดยตรง
2. ส่งข้อความทางโทรศัพท์มือถือ (SMS) ด้วยการคิดค่าบริการครั้งละ 50 บาท โดยค่าบริการดังกล่าวจะถูกโอนเป็นเงินทุนการศึกษาให้แก่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ออกอากาศในแต่ละสัปดาห์
3. ส่งสิ่งของ เครื่องใช้ อุปกรณ์การเรียนฯ ไปให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง
4. เดินทางไปเยี่ยมเยียนเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งด้วยตนเอง หรือคิดโครงการช่วยเหลือด้านอื่นๆ ที่เป็นรูปธรรมเพิ่มเติม เช่น สร้างห้องน้ำ สร้างบ้านหลังใหม่ ส่งเสริมอาชีพ รับเป็นบุตรบุญธรรม หาสถานที่เรียนต่อให้ ฯ

จากผลการศึกษากลุ่มตัวอย่าง จำนวน 11 คน พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 72.72 ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ชมรายการ

กลุ่มตัวอย่าง 3 คน คิดเป็นร้อยละ 27.27 ไม่เคยได้รับความช่วยเหลือใดๆ จากผู้ชมรายการ

ความช่วยเหลือจากผู้ชมรายการ หรือผู้สนใจส่วนใหญ่เป็นความช่วยเหลือที่เกิดขึ้นในระยะสั้น คือประมาณ 1-2 เดือน โดยวิจิต ชวีญใจ⁹¹ ให้สัมภาษณ์ถึงความช่วยเหลือที่ได้รับว่า

...มีคนส่งข้าวปลาอาหารมาให้ มีคนส่งธนาณัติมาให้ เป็นทุนการศึกษา อาจารย์รวบรวมเงินกับประชาสงเคราะห์จังหวัด และนำนักการภารโรงเรียนตอนม.6 มาให้นักการปรับปรุงบ้าน โรงเรียนเบญจมบพิตรมอบกระบี่องมา ให้ และได้รับเงินช่วยเหลือจากผู้ชมรายการโอนเข้าบัญชีประมาณ 2 หมื่นบาท...

อรุณ พิชัยรักษ์⁹² เล่าถึงความช่วยเหลือที่ได้รับว่า “ผู้ชมทางบ้านส่งของ อุปกรณ์การเรียนมาให้เรื่อยๆ ผมก็เขียนจดหมายขอบคุณเขา สักระยะก็หายไป รู้สึบดีว่าเขาช่วยเหลือเรา”

⁹¹ สัมภาษณ์ วิจิต ชวีญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

⁹² สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

ความช่วยเหลือเพิ่มเติมจากทีมงานรายการ

พื้นฐานการทำหน้าที่สื่อมวลชน และความเป็นวิชาชีพนิยมของผู้ผลิตสารคดีจะเห็นได้ว่า กระบวนการของการผลิตรายการส่วนใหญ่สิ้นสุดลงเมื่อรายการที่ผลิตได้เผยแพร่ผ่านสื่อหรือออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

สำหรับบทบาทหน้าที่ของผู้ผลิตรายการสารคดี คนเก่งหัวใจแกร่งยังไม่ถือเป็นการสิ้นสุดการทำหน้าที่ เนื่องจากบริษัทป่าใหญ่ ครีเอชัน จำกัด และโครงการสารคดีให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่องกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นภาพตัวแทนของรายการในละครสัปดาห์ โดยทั้ง 2 องค์กรจะช่วยกันติดตาม และสอบถามข้อมูลของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งทุกปี เพื่อเป็นการตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง

จุดเด่นของคนทำงานสารคดีรายการ “สารคดี คนเก่งหัวใจแกร่ง” คือ ความรักในการแสวงหาข้อมูล ความทุ่มเทกับงานที่รับผิดชอบ การสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับคนในชุมชน ความจริงใจ และความเอาใจใส่ต่อสิ่งที่พบเห็น ความละเอียดอ่อนในการทำงานดังกล่าว สร้างความคุ้นเคย ให้กับเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง และครอบครัวของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีต่อทีมงานรายการ และได้รับกำลังใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน โดยจรรยา บัวจันทร์⁹³ ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่ๆ ป่าใหญ่ฯ ติดตาม โทรหา โทรคุยกันบ้าง ส่งวารสารมาให้ เหมือนพี่เขายังอยู่กับเรา มีอะไรเราก็มาหาพี่เขาได้ตลอด” ศิริวรรณ อินแฮม⁹⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่ไม่ใช่เป็นคนที่ไปถ่ายทำเท่านั้นแล้วจบไป แต่พวกพี่เป็นเหมือนครอบครัวเราที่คอยให้คำปรึกษา ถ้ามีอะไรพี่เขาก็ยังสามารถเป็นกำลังใจให้เรา” วิจิต ขวัญใจ⁹⁵ ให้สัมภาษณ์ว่า “คิดว่าพี่อยู่ข้างๆ เรา คือ คอยดูแลเวลาที่เรามาตกบกพร่องอะไร พี่เขาจะดูแลเหมือนพี่เขาคอยดูวันที่เราสำเร็จ”

⁹³ สัมภาษณ์ จรรยา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁹⁴ สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

⁹⁵ สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

กุลธิดา รักเกื้อ⁹⁶ ให้สัมภาษณ์ว่า “เวลาโบมีปัญหา หนูโทรหาพี่ปาใหญ่ กล้าพูด กล้าร้องไห้ให้แกฟัง ถ้าพี่ๆ ไม่ได้ติดต่อหาเลยหลังจากถ่ายทำเสร็จ ก็อาจมีน้อยใจว่าทำไมห่างไปเลย” อรุณ พิชัยรักษ์⁹⁷ ให้สัมภาษณ์ว่า “หลังถ่ายทำเสร็จแล้ว พี่ๆ โทรหาตลอดว่า เป็นไงบ้าง เรียนเป็นไงบ้าง แม่เป็นไงบ้าง แม่ก็ให้ผมโทรหาพี่ว่าพี่ๆ เป็นไงบ้าง ตอนที่ผมขึ้นมากรุงเทพฯก็ได้พี่ๆ ปาใหญ่ช่วยนะ เพราะผมไม่รู้จักใครเลย พี่ยนต์ช่วยเป็นธุระหาหอพักให้ ช่วยพาไปสมัครเรียน ไปรายงานตัวด้วย” วิโรจน์ เหลืองอ่อน⁹⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่เขาเป็นคนที่ชอบช่วยเหลือน้องๆ เวลามีปัญหา ก็จะคอยให้คำแนะนำ ถ้าพี่ๆ ไม่ได้ติดต่อกลับมาก็จะเสียใจบ้าง อยากให้พี่ติดต่อมาเรื่อยๆ เพราะจะรู้สึกดีมาก กว่า คือเวลามีปัญหาอะไรก็จะปรึกษาพี่เขาได้ เหมือนพี่ก็เป็นส่วนหนึ่งของชีวิต” อาผ่า เบเหมีย⁹⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่ชวนมาค่าย แล้วก็แวะมาเยี่ยมผมที่บ้านหลังจากถ่ายเสร็จ เวลามีปัญหาผมก็โทรถามพี่ได้ตลอด” ชาตรี เมฆ¹⁰⁰ ให้สัมภาษณ์ว่า “พี่ๆ โทรศัพท์มาถามถึงความเป็นอยู่ตลอด หลังจากที่ผมเลิกเรียนแล้วเขียนจดหมายไปขอโทษพี่ สักพักใหญ่ๆ พี่ก็เขียนจดหมายตอบกลับมาหาผม ให้กำลังใจผม อยากให้ผมกลับมาเรียนอีก แค่นี้ก็ได้รับจดหมายผมก็ดีใจแล้ว” สุชาดา ศรีสว่าง¹⁰¹ ให้สัมภาษณ์ว่า

...หนูคิดว่าเด็กๆ กับพี่ๆ คุยกันได้ มีปัญหาอะไรพี่ก็จะบอกเสมอ ปรึกษาได้ ขนาดหนูอยู่รพ.เขายังไปเยี่ยม ไปให้กำลังใจ เขาของไปให้ หนูปลื้มใจมาก ขนาดพ่อแม่หนูยังไม่เคยมาขนาดนี้น้ำนมที่เต็มปัสสาวะก็มาหนูปลื้มใจรู้สึกอบอุ่นมาก หนูก็เล่นกับตัวเอง บางทีก็คิดว่าพี่ๆ อาจจะทำตามหน้าที่ แต่อีกส่วนหนึ่งคือพวกพี่ๆ เข้าใจในปัญหาของหนู พร้อมที่จะช่วยเหลือ...

⁹⁶ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

⁹⁷ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

⁹⁸ สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

⁹⁹ สัมภาษณ์ อาผ่า เบเหมีย, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

¹⁰⁰ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

¹⁰¹ สัมภาษณ์ สุชาดา ศรีสว่าง, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 26 ตุลาคม 2550.

พัทธา สุวรรณสันทัด¹⁰² ให้สัมภาษณ์ว่า

...ผมเองที่เป็นคนเจียบหายไป หลังจากทีพี่ๆ กลับไป แต่พี่ๆ ก็ยังโทรมาถามข่าวคราวความเป็นอยู่ของผม และวันที่ย่าเสียชีวิตพี่ก็มาร่วมงานและถ่ายทำด้วย แถมยังชวนผมมาร่วมเข้าค่ายคนเก่งหัวใจแกร่งด้วย จนตอนนี้ผมไม่ได้เรียนต่อออกจากโครงการแล้วพี่ก็ยังโทรมาคุยกับผมเรื่อยๆ ให้กำลังใจผมอยู่เรื่อยๆ รู้สึกดีมากๆ ครับ...

เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งส่วนหนึ่งขาดการติดต่อจากทีมงาน เนื่องด้วยข้อจำกัดต่างๆ เช่น เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งเปลี่ยนที่อยู่ใหม่ ไม่มีโทรศัพท์ที่สามารถติดต่อได้ หรือเปลี่ยนสถานศึกษาโดยไม่ได้แจ้งข้อมูลเปลี่ยนแปลงให้แก่ทีมงาน ทำให้เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งกลุ่มนี้ไม่ได้รับการติดตามความเป็นอยู่ หรือความเปลี่ยนแปลงจากทีมงานรายการอย่างต่อเนื่อง

จากการศึกษาพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1 คน เคยขาดการติดต่อซึ่งกันและกันระหว่างทีมงานรายการ โดยชูราฮ์รณี ตาเยะ¹⁰³ ให้เหตุผลว่า

...ช่วงแรกพี่ๆ ก็ติดต่อมาหาหนูบ้าง แต่ตั้งแต่หนูไปเรียนต่อมหาวิทยาลัยก็ขาดการติดต่อทีมงานจนกระทั่งเรียนจบปริญญาตรี รู้สึกแยกับตัวเองเหมือนกันคือเราเป็นเด็กในโครงการแต่ทำไมเราไม่ติดต่อกลับไปหาพี่ๆ บ้างแต่ในใจก็ยังนึกถึงและอยากเขียนจดหมายไปหา แต่ไม่ได้ทำสักที เมื่อปีที่แล้วมีส.ศ.ส.จากพี่ๆ ไปที่บ้านพี่เขียนเบอร์โทรเอาไว้ให้ หนูก็เลยได้ติดต่อมาหลังจากนั้น...

สาเหตุการออกจากโครงการ

การได้รับคัดเลือกให้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งถือเป็นการยืนยันคุณสมบัติความเป็นเด็กดี เด็กเก่ง กตัญญู และสู้ชีวิต ส่วนสำคัญของการได้เป็นเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งคือ การได้รับทุนการศึกษาต่อเนื่องจนเรียนจบในระดับปริญญาตรี โดยโครงการสานรักเป็นผู้สนับสนุน และเป็นเจ้าของรายการ ซึ่งทุนดังกล่าวไม่มีข้อผูกมัดใดๆ

โครงการสานรักได้ตั้งข้อตกลงร่วมกันเพื่อยืนยันข้อมูลของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งสำหรับการมอบทุนการศึกษาต่อเนื่องในปีถัดไป ด้วยวิธีการตรวจสอบเอกสารจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งทุกปี ประกอบด้วย

¹⁰²สัมภาษณ์ พัทธา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 5 กันยายน 2550.

¹⁰³สัมภาษณ์ ชูราฮ์รณี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

1. ผลการเรียนในระดับชั้นนั้นๆ
2. ใบรับรองจากสถานศึกษา
3. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน
4. สำเนาทะเบียนบ้าน
5. สำเนาสมุดบัญชีเงินฝากธนาคาร

กรณีที่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในโครงการจะถูกตัดสิทธิ์การรับทุน หรือถูกพิจารณาคัดออกจากโครงการเนื่องจากเหตุผล ดังนี้

1. การหยุดเรียนโดยเจตนา
2. ความประพฤติไม่เหมาะสม เช่น ดิฉยเสพติด
3. การมีครอบครัวระหว่างเรียน
4. อื่นๆ (พิจารณาเหตุตามความไม่เหมาะสม)

ก่อนการตัดสิทธิ์การรับทุนการศึกษาของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง ทีมงานผู้ผลิตรายการ หรือทีมงานผู้ดูแลทุนการศึกษาของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งจากโครงการสานรัก จะติดตามสอบถามข้อมูลเพื่อรับทราบเหตุผล และความจำเป็นของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง จากคุณครู ผู้ปกครอง และจากเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง หากเหตุผลในการหยุดเรียนของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งสมควรแก่การอนุโลม เช่น จำเป็นต้องหยุดเรียน 1 ปี เนื่องจากครอบครัวยากจนมาก สมาชิกในครอบครัวป่วยโดยไม่มีใครเป็นผู้หารายได้ได้เลย เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งจึงจำเป็นต้องเลิกความเป็นอยู่ หรือปากท้องของครอบครัวมาเป็นอันดับแรก หรือเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งประสบอุบัติเหตุ ซึ่งกรณีดังกล่าวได้รับการอนุโลม และให้โอกาสในการกลับมารับทุนการศึกษาอีกครั้ง เมื่อเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งกลับเข้าสู่ระบบการเรียน

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างที่ถูกตัดสิทธิ์การรับทุน หรือออกจากโครงการแล้ว จำนวน 3 คน โดยสุชาวดี ศรีสังข์งาม¹⁰⁴ ให้เหตุผลของการหยุดเรียนว่า

...จำเป็นต้องหยุดเรียนปวช.1 กลางครัน แผนกการชาย ร.ร.บางปลาหมอสูงสูมาร ผดุงวิทย์ เพราะอยู่ดีๆ ตาซ้ายค่อยๆ เลื่อนจนมองไม่เห็นในที่สุด ไม้รู้ว่าเกิดจากอะไร ไปหาหมอหลายรพ. รักษาไปเรื่อยๆ สุดท้ายหมอบอกว่าไม่มีทางรักษา ไม่หาย ต่อมาก็เริ่มลามมาข้างขวา ช่วงแรกๆ มันปวดมาก ปวดจนน้ำตาไหลต้องกิน

¹⁰⁴ สัมภาษณ์ สุชาวดี ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548,

ยาช่วยตลอด ยาร้องให้ทุกวันเห็นหนูมาเป็นแบบนี้ หนูเห็นยากก็ทนไม่ได้ เวลายาไม่อยู่ก็จะทำร้ายตัวเอง แต่พอคิดถึงยาขึ้นมาก็ทำไม่ได้ หนูเครียดกับตัวเองแล้วก็กังวลกับยาด้วย ยาแก่มากแล้วแล้วใครจะหาเลี้ยง จะช่วยยาทำงาน ใจหนูอยากเรียนมากๆ หนูรู้ว่ายาหวังในตัวหนูมาก ตอนที่ตาซ้ายเริ่มกลางหนูก็ยังเรียนอยู่ นั่งเรียนในห้องก็ปวดหัว ต้องรบกวนเพื่อนช่วยตลอด นานๆ เข้าหนูก็บอกกับครู เพราะหนูเริ่มขาดเรียนบ่อย ครูเลยแนะนำให้หนูหยุดเรียนและพักผ่อน หนูเสียใจมากไม่แน่ใจว่าจะมาเป็นแบบนี้ 1 ปีแล้ว ตอนนี้นี้หนูดีขึ้นค่ะ กลับมาดีขึ้นเริ่มเห็นเลือนกลางแล้ว...

กรณีของสุชาดา ศรีสังข์งาม เกิดจากเหตุการณ์ที่ไม่สามารถควบคุมได้ เป็นอุปสรรคทางร่างกายอย่างหนึ่ง โดยทีมงานได้ติดต่อสอบถามข้อมูลเป็นระยะๆ และติดต่อโรงพยาบาลเพื่อส่งตัวเข้ารับการรักษา พร้อมทั้งรายงานแก่โครงการสานรัก ปัจจุบันสุชาดา ศรีสังข์งามสุขภาพตาเริ่มแข็งแรงมากขึ้น มองเห็นเลือนกลางหลังจากที่ตามีตบอด 1 ปี ทั้งนี้โครงการสานรักยินยอมให้ทุนการศึกษาอีกครั้ง โดยไม่กำหนดระยะเวลาการเวลารอ เพราะสุชาดา ศรีสังข์งาม แสดงความยืนยันกับโครงการสานรักว่าจะเข้าเรียนหนังสืออีกครั้งเมื่อสายตาดีมากขึ้น

พัทยา สุวรรณสันทัด¹⁰⁵ ให้เหตุผลของการหยุดเรียนว่า

...ผมหยุดเรียนเพราะเงินไม่พอ ตอนนั้นที่รู้ว่าค่าใช้จ่ายเรื่องการเรียนต่ออาชีวศึกษาส่วนตัวประมาณ 16,000 บาทก็ไม่ไหวแล้ว เพราะไม่รู้จะไปหาที่ไหน รู้สึกแย่อยากเรียนแต่ทำไมไม่ได้เรียน เราไม่มีเงิน ขอพ่อก็ไม่มี แม่ก็ไม่มี ผมยังไม่ทิ้งการเรียน แต่ผมยังไม่พร้อม ถึงแม้ว่าจะหยุดเรียนแต่ยังไงผมก็ยังอยากกลับไปเรียนต่อให้ได้ อยากเรียนให้จบปริญญาตรี และเป้าหมายสูงสุดที่ผมฝันคือ อยากมีธุรกิจเล็กๆ หรือมีร้านเป็นของตัวเอง...

กรณีของพัทยา สุวรรณสันทัด จำเป็นต้องหยุดเรียน เนื่องจากเงินเก็บสะสมไม่พอสำหรับการศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา และทุนการศึกษาที่ได้รับจากโครงการสานรักเป็นเพียงแค่ส่วนหนึ่ง ซึ่งไม่พอกับค่าใช้จ่ายในการดำเนินชีวิตทุกวัน อีกทั้งความเป็นอยู่โดยทั่วไปเกิดการเปลี่ยนแปลง คือ ยายเสียชีวิต พ่อทอดทิ้ง แม่มีครอบครัวใหม่ ซึ่งปัจจุบันพัทยา สุวรรณสันทัดใช้ชีวิตเพียงลำพัง โดยทำงานรับจ้างรายวัน และทยอยเก็บสะสมเงินจากการทำงาน เพื่อต้องการ

¹⁰⁵ สัมภาษณ์ พัทยา สุวรรณสันทัด, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545,

สมัครเข้าเรียนต่อระดับอุดมศึกษาอีกครั้ง จากกรณีดังกล่าวโครงการสานรักจะรับพิจารณาให้ทุนการศึกษาอีกครั้งหรือไม่ ขึ้นอยู่กับความตั้งใจจริงของพัทยา สุวรรณสันทัด เนื่องจากหยุดเรียนมานาน เป็นระยะเวลา 3 ปี

ชาตรี เมฆ¹⁰⁶ ให้เหตุผลของการหยุดเรียนว่า

...ผมจบม.6 ไปเรียนต่อที่เกษตรพะเยา เรียนไปได้ครึ่งเทอมก็ออก เพราะอยู่ที่บ้าน อึดอัด ไม่สนุก ปัญหาที่บ้านเยอะ ไม่ชินกับการอยู่กันเป็นครอบครัว พอไม่ได้เรียนออกจากเกษตรพะเยาแล้วก็มาทำงานที่โรงงานแถวบางปู ต่อมาก็เปลี่ยนไปทำงานที่เซเว่นอีเลเว่น ต่อจากนั้นก็ไปโทรสมัครเป็นยาม ปัจจุบันทำงานดูแลคนไข้ อยู่ที่กรุงเทพ...

กรณีของชาตรี เมฆ ถูกตัดสิทธิ์การรับทุนการศึกษา เพราะหยุดเรียนกลางคัน เนื่องจากสภาพครอบครัวของชาตรี เมฆ เป็นชาวเขาเผ่าม้ง เติบโตมากับยาเพียง 2 คนที่ จ.พะเยา และได้เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมต้น-มัธยมปลายที่โรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 24 จ.แพร่ หลังจากนั้นได้เข้าเรียนต่อที่วิทยาลัยเกษตรพะเยาครึ่งเทอม ชาตรี เมฆตัดสินใจหยุดเรียน เพราะอึดอัด และอยากหางานทำเลี้ยงตัวเอง โดยส่งเงินให้ย่าบ้างเป็นครั้งคราว ซึ่งหลังจากหยุดเรียน 1 ปี ทีมงานรายการติดต่อสอบถาม ชาตรี เมฆ อีกครั้ง โดยชาตรียืนยันหนักแน่นที่จะไม่ขอรับทุนการศึกษาต่อ เพราะไม่อยากถูกคาดหวัง ต้องการงานส่งเสียตัวเองเท่าที่พอจะทำได้ และยังมีความตั้งใจที่จะเรียนต่ออีกครั้ง ตามแต่โอกาสในชีวิตจะอำนวย

นอกจากกลุ่มตัวอย่างที่ยังอยู่ในโครงการสานรัก จำนวน 8 คน ให้ความความคิดเห็นต่อเพื่อนเยาวชนที่ออกจากโครงการหรือหยุดเรียน โดยจรรจิจรา บัวจันทร์¹⁰⁷ ให้สัมภาษณ์ว่า “สภาพแวดล้อม และตัวเขาเอง อาจอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดี บางที่เราทำตัวดี แต่คนอื่นว่าไม่ดี ถูกกดดันจากรอบข้าง อาจทำให้เขาไขว่เขวไปได้” ศิริวรรณ อินแหมม¹⁰⁸ ให้สัมภาษณ์ว่า “คิดว่าเขาอาจจะเจอปัญหาอะไรบางอย่างที่เขาไม่กล้าปรึกษาคนรอบข้าง หรือที่บ้าน ทำให้เขาตัดสินใจ

¹⁰⁶ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

¹⁰⁷ สัมภาษณ์ จรรจิจรา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

¹⁰⁸ สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแหมม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

ในสิ่งที่ผิด อาจะตัดสินใจในช่วงวินาทีนั้นก็เขาเจอปัญหาอยู่” วิทิต ขวัญใจ¹⁰⁹ ให้สัมภาษณ์ว่า “การแบ่งเวลา ถ้าแบ่งเวลาไม่ถูก ไปเที่ยว ไปทำงาน บางครั้งเวลาเขามีเงินทุนจากที่ไม่เคยมี ไปซื้อสิ่งของเกินความจำเป็น หรือเที่ยวในสิ่งที่ไม่ควรเที่ยว เขาก็อาจหลงระเหิงไปได้” กุลธิดา รักเกื้อ¹¹⁰ ให้สัมภาษณ์ว่า “น่าจะมาจากสภาพแวดล้อม ช่วงนั้นเขาอาจไม่มีทางแก้ปัญหา รู้ว่าถ้าเราคุยกับพี่ๆ เขาก็ให้อภัย แต่ถ้าเป็นเราๆ ก็ไม่กล้าเหมือนกัน พูดไม่ออก แก้ปัญหาไม่ตก” อรุณ พิชัยรักษ์¹¹¹ ให้สัมภาษณ์ว่า “คงเป็นสภาพแวดล้อมมากกว่า และอยู่ที่สภาวะจิตใจว่าเข้มแข็งพอหรือเปล่า อดทนกับปัญหาได้ไหม อีกอย่างผมคิดว่าหลังจากถ่ายทำไปแล้วพี่ๆ มีการติดตามเขาหรือเปล่า ถามไถ่หรือเปล่า ผมคิดว่ามันสำคัญนะ” วิโรจน์ เหลืองอ่อน¹¹² ให้สัมภาษณ์ว่า “สิ่งแวดล้อมรอบตัว ต้องตามสถานการณ์ในปัจจุบัน ตามเพื่อน หรือคิดไปในทางที่ผิด หลงผิดไป อยู่ที่ความคิดของเด็กเองว่าคิดดี หรือคิดไม่ดี” อาว่า เบเหมียทู¹¹³ ให้สัมภาษณ์ว่า “ในตัวเขาอาจมีปัญหา เช่น เรียนไม่ได้ บางคนเจออุปสรรคที่ไม่เคยเจอ บางครั้งเจออุปสรรคใหญ่แล้วทำถอย บางทีคิดคนเดียว อาจคิดไม่ออก มีคนแนะให้อาจจะแก้ได้” และชฎาฮัรนี ตาเยะ¹¹⁴ ให้สัมภาษณ์ว่า

...เขาอาจจะเรียนหนังสือต่อไปไม่ได้ เขาไม่มีกำลังทรัพย์จริงๆ เพราะทุนมันไม่สามารถไปเฉลี่ยค่าใช้จ่ายได้ทั้งหมด เลยออกจากตรงนั้นแล้วหางานทำดีกว่า ส่วนเด็กที่ออกจากโครงการเพราะไปมีแฟน หนูคิดว่าน่าจะมาจากสังคม ค่านิยมสิ่งแวดล้อม บางคนอยู่ที่บ้านเก็บกด แต่พอมาเรียนกรุงเทพสังคมกว้าง เขาไม่เคยเจอก็อาจจะไปหาทางที่ผิด...

¹⁰⁹ สัมภาษณ์ วิทิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

¹¹⁰ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

¹¹¹ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

¹¹² สัมภาษณ์ วิโรจน์ เหลืองอ่อน, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548, 22 ตุลาคม 2550.

¹¹³ สัมภาษณ์ อาว่า เบเหมียทู, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

¹¹⁴ สัมภาษณ์ ชฎาฮัรนี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

การใช้พื้นที่สาธารณะ

คนด้อยโอกาส หรือเด็กด้อยโอกาสในสังคมไทยมักถูกกีดกัน หรือเบียดขับออกจากบริบทต่างๆ เช่น บริบททางสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ แม้กระทั่งบริบทในชีวิตประจำวัน เช่น การแสดงความคิดเห็น หรือความเท่าเทียมกันในการดำเนินชีวิต การด้อยโอกาสดังกล่าวจึงเสมือนเป็นการกีดกันตนเอง ซึ่งคำว่า “อำนาจ” ในที่นี้หมายถึง ความเป็นตัวของตัวเอง ความสำคัญต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม หรือพลังในการแสดงความคิดเห็นต่อสิ่งต่างๆ เป็นต้น

ปัจจุบัน “สื่อ” เข้ามามีบทบาทต่อการเป็นพื้นที่สาธารณะในการสื่อสารข้อมูล การแสดงความคิดเห็นไปสู่ผู้รับสาร (Receiver) และสื่อโทรทัศน์ ถือเป็นสื่อใหญ่ที่มีพลังในการถ่ายทอดข้อมูลต่างๆ ผู้ชมรายการซึ่งเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นในระดับมวลชน (mass) สื่อจึงทำหน้าที่ ในการเปิดโอกาสให้แก่บุคคลที่อาจไม่สามารถหาช่องทางในการสื่อสารเพื่อแสดงความคิดเห็น หรือความเป็นตัวตนของตนเองออกมา แม้ว่าจะมีโอกาสที่เกิดขึ้นโดยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ และโอกาสในการแสดงออกนี้มีส่วนสำคัญต่อการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ผู้ชมรายการ

รายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ถือได้ว่าเป็นรายการที่เปิดกระแสดูรายการดี โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวชีวิตของเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสที่ไม่ยอมแพ้ต่ออุปสรรค หรือโชคชะตาชีวิตของตนเองถ่ายทอดสู่ผู้ชมรายการทั่วประเทศ ซึ่งการคัดเลือกเด็กและเยาวชนในรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” ส่วนใหญ่เป็นเด็กและเยาวชนด้อยโอกาสในมุมมองของผู้ผลิตรายการ รายการจึงเป็นเสมือนพื้นที่สาธารณะที่ให้อำนาจแก่เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งในฐานะที่พวกเขาเป็นเด็กด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้สึก ประสบการณ์ของตนเองผ่านสื่อโทรทัศน์ เพื่อไม่ให้พวกเขาถูกละเลย กีดกัน หรือเบียดขับออกจากสังคม

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน (คิดเป็นร้อยละ 100) มีความรู้สึกที่ดีต่อการใช้พื้นที่สาธารณะผ่านรายการ “सानรัก คนเก่งหัวใจแกร่ง” โดยจรรยา บัวจันทร์¹¹⁵ แสดงความคิดเห็นว่า “อยากเล่า เพราะเรามีความคิดอะไรดี ๆ เราก็ควรจะส่งต่อให้คนอื่นได้รู้ แล้วคนอื่นก็ได้มองเราว่า มีคนที่ลำบากกว่าเขาเนะ มีคนที่ไม่สบาย หรือต้องต่อสู้ดิ้นรนกับชีวิต เขาจะได้มองโลกในแง่ดีมากขึ้น เหมือนกันคนที่หมดหวังแล้วมาเจอคนที่ยิ่งกว่าเรา เขาจะได้รู้สึกดีขึ้น”

¹¹⁵ สัมภาษณ์ จรรยา บัวจันทร์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549,

อรุณ พิชัยรักษ์¹¹⁶ แสดงความคิดเห็นว่า “ตื่นเต้น เพราะไม่เคยเห็น ไม่เคยคิดว่าจะได้มาถ่ายอย่างนี้ แล้วออกรายการทั่วประเทศ ไม่อาย มีบ้างที่ไม่อยากถ่าย เพราะเงิน ผมประทับใจที่ได้ออกทีวี ผมรู้สึกดี เก็บไว้เป็นความทรงจำที่ดี เป็นความภาคภูมิใจของผม แต่ผมไม่ได้คิดว่าตัวเองเป็นดารา” กุลธิดา รักเกื้อ¹¹⁷ แสดงความคิดเห็นว่า “ไม่รู้ ไม่คาดหวังอะไรเลย ตอนแรกไม่รู้ว่าจะมีงานไปเก็บข้อมูลแล้วจะได้ออกทีวี เพิ่งมารู้ทีหลังก่อนจะถ่ายทำ ช่วงนั้นดีใจมากที่ได้ออกรายการ” วิโรจน์ เหลืออ่อน แสดงความคิดเห็นว่า “การออกทีวีไม่ได้ทำให้เราเหลิง เราก็ใช้ชีวิตประจำวันปกติ ไม่ได้รู้สึกเหมือนตัวเองเป็นดารา อยากจะพูดออกมาในความรู้สึกจริง ในสภาพครอบครัวจริงๆ อยากเล่าถึงการทำงาน การใช้ชีวิตประจำวันของเราให้คนอื่นได้รับรู้ เราเล่าด้วยความจริง” อาฬา เบเหมียญ¹¹⁸ แสดงความคิดเห็นว่า “ดีใจที่ได้ออกรายการ ไม่เคยคิดว่าตัวเองเป็นดารา หรือเหมือนดารา ตอนนั้นที่มาถ่ายผมทำตัวไม่ถูก อยู่ดีๆ ก็ได้ออกรายการ แต่ไม่เคยรู้สึกว่าจะไม่อยากให้ถ่ายหรือไม่อยากออกทีวี คิดในใจเหมือนกันถ้าเราออกทีวี คนไหนที่ดูก็จะได้เห็นกันทุกคน” ศิริวรรณ อินแฮม¹¹⁹ แสดงความคิดเห็นว่า “การออกอากาศมันก็ดี มันเป็นแบบอย่างแก่รุ่นน้อง และบุคคลรอบข้างเรา อีกอย่างคือเป็นแรงผลักดันให้คนท้อแท้ ว่ามีคนท้อแท้กว่าเขา ทำให้คนรอบข้างหรือคนที่ด้อยกว่าเรามีโอกาสขึ้นมาต่อสู้ มีกำลังใจดีกว่าเดิม” วิจิต ขวัญใจ¹²⁰ แสดงความคิดเห็นว่า “ผมคิดว่าเวลาไปถ่ายทำออกอากาศ ทำให้เราเป็นตัวอย่างให้กับน้องๆ ทางบ้านว่าช่วยเหลือพ่อแม่ เป็นอุทาหรณ์ว่าทุกคนที่มีอะไรเพียบพร้อมจะสู้หรือไม่สู้อยู่ที่ตัวเขาเองครับ” พัทยา สุวรรณสินห์ แสดงความคิดเห็นว่า “รู้สึกอึดอัดตอนถ่ายทำ ตอบคำถามไปตามความเป็นจริง ไม่ต้องระวังตัว คิดว่าคนที่ด้อยโอกาสไม่มีที่พึ่งถ้าเขาได้ดูเขามีแรงบันดาลใจ คนจนอย่างเราก็จะมีกำลังใจ เขาก็มีสองไม้สองมือ เขาก็ทำได้ มันเป็นตัวอย่างที่ดีกับคนทุกๆ ไปที่เขาไม่มีโอกาส” ชาตรี เมฆ¹²¹ แสดง

¹¹⁶ สัมภาษณ์ อรุณ พิชัยรักษ์, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 26 กันยายน 2550.

¹¹⁷ สัมภาษณ์ กุลธิดา รักเกื้อ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2545, 19 กันยายน 2550.

¹¹⁸ สัมภาษณ์ อาฬา เบเหมียญ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 2 ตุลาคม 2550.

¹¹⁹ สัมภาษณ์ ศิริวรรณ อินแฮม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 22 กันยายน 2550.

¹²⁰ สัมภาษณ์ วิจิต ขวัญใจ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2547, 22 กันยายน 2550.

¹²¹ สัมภาษณ์ ชาตรี เมฆ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2549, 19 สิงหาคม 2550.

ความคิดเห็นว่า “รู้สึกเขินๆ ที่รู้ว่าจะออกทีวี เห็นหน้าตัวเองแล้วเขิน แปลกไปอีกอย่าง จนเพื่อนที่อยู่ลำปางเห็นหน้าผม ตอนกลับบ้านมันก็ชี้หยอกว่าเป็นดารา ผมก็ไม่ได้ทำอะไรก็ยิ้มให้อย่างเดียว” ชูราฮ์นี ตาเยะ¹²² แสดงความคิดเห็นว่า

...ตอนนั้นบอกหมดเลย ดีใจที่จะได้ออกทีวี คือ เราไม่คิดว่าเราจะได้รับโอกาสตรงนี้ได้เล่าเรื่องตัวเองออกทีวี เหมือนกับได้พูดสิ่งในใจออกไป ทุกคนได้รับรู้ บางคนเขาจะดูถูกว่าเราเป็นเด็กด้อยโอกาส แต่ว่าในความคิดของเราไม่ใช่ คือ ให้สังคมรู้ว่าเด็กอย่างเราก็ยังมีโอกาส...

สุชาวดี ศรีสังข์งาม¹²³ แสดงความคิดเห็นว่า

...ไม่เคยคิดว่าจะได้ออกทีวี ตอนแรกกลัว มีกล้องมีไฟ พวกพี่ๆ มาคอยถาม มันพูดอะไรไม่ค่อยถูก แต่พวกพี่ๆ ก็กับหูเข้ากันได้ สิ่งพวกพี่ทำมันทำให้หนูได้ระบาย ได้สะท้อนว่าตัวเองเป็นยังไง คล้ายๆ ดารา ถึงจะเป็นแค่ตัวประกอบ แต่ก็มีคนมองเห็น มีคนมาจ้องมองเรา เราจะไปไหน ทำอะไร ยังไงก็ต้องมีคนมอง...

จากการแสดงความคิดเห็นของเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่งข้างต้น พบว่า พื้นที่สาธารณะสำหรับกลุ่มเด็กด้อยโอกาสในสื่อโทรทัศน์มีบทบาทและมีพลังอย่างมาก ซึ่งการให้โอกาสในการใช้พื้นที่ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญต่อการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็น และเป็นพลังในการขับเคลื่อนทางสังคม เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้เป็นเยาวชนที่มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง แต่ขาดโอกาส และความเข้าใจจากสังคม

จากผลการศึกษารววิจัยเชิงปริมาณ และการศึกษาการวิจัยเชิงคุณภาพกลุ่มเยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง เป็นข้อมูลสำคัญที่ผู้วิจัยจะได้ประมวลข้อมูล วิเคราะห์รายละเอียด เพื่อสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลในบทที่ 6 ต่อไป

¹²² สัมภาษณ์ ชูราฮ์นี ตาเยะ, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2546, 28 ตุลาคม 2550.

¹²³ สัมภาษณ์ สุชาวดี ศรีสังข์งาม, เยาวชนคนเก่งหัวใจแกร่ง พ.ศ.2548,